

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Bakalářská práce

Změny podílu výnosů z jednotlivých daní v období nejvyššího hospodářského růstu oproti hospodářské recesi

Vypracovala: Petra Ryšavá
Vedoucí práce: Ing. Jarmila Rybová

České Budějovice 2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra RYŠAVÁ**
Osobní číslo: **E13144**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Změny podílu výnosů z jednotlivých daní v období nejvyššího hospodářského růstu oproti hospodářské recesi**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Analýza odlišností daňových příjmů ČR z jednotlivých daní v období nejvyššího hospodářského růstu oproti období hospodářské recese.

Rámcová osnova:

1. Úvod.
2. Daňová soustava ČR, výnosy z jednotlivých daní včetně sociálního pojistného ve vymezeném období.
3. Vymezení období nejvyššího hospodářského růstu a hospodářské recese v období 2000 - 2014.
4. Metodika stanovení významnosti jednotlivých daní v soustavě daní ČR, ekonomické ukazatele.
5. Vývoj daňových výnosů z jednotlivých daní a nástin vlivů, které mohou na změny vývoje daňových výnosů působit.
6. Vyhodnocení vývoje daňových výnosů v období nejvyššího hospodářského růstu a období hospodářské recese.
7. Diskuse.
8. Závěr.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **40 - 50 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Baldwin, R., Wyplosz, CH. (2008). *Ekonomie evropské integrace.* Praha: Grada Publishing.

Brčák, J. (2012). *Česká republika ve světle ekonomických teorií.* Plzeň: Aleš Čeněk.

Kubátová, K. (2006). *Daňová teorie a politika.* Praha: Aspi Wolters Kluwer.

Soukup, J. (2010). *Makroekonomie.* Praha: Management Press.

Vančurová, A., Láchová, L. (2014). *Daňový systém ČR 2014.* Praha: 1. VOX a.s.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Jarmila RYBOVÁ

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: **3. března 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2016**

doc. Ing. Ladislav Rolíněk, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 3. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské, a to – v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Dudíně dne 28. března 2016

.....

Petra Ryšavá

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Jarmile Rybové za cenné rady, připomínky a pomoc při zpracování tohoto tématu.

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Daňový systém ČR	4
2.1	Základní pojmy	4
2.1.1	Daň.....	4
2.1.2	Poplatník	5
2.1.3	Plátce.....	5
2.2	Funkce daní	5
2.3	Třídění daní	6
2.4	Daňová soustava v ČR	6
2.5	Správa daní.....	8
2.5.1	Správce daně	8
2.5.2	Výběr daní.....	9
2.6	Rozpočtové určení daní.....	10
2.7	Vývoj a struktura zdanění v České republice.....	12
2.7.1	Daňové reformy ČR.....	12
2.7.2	Faktory ovlivňující daňový systém.....	14
2.7.3	Daňový mix.....	16
3	Vymezení období nejvyššího hospodářského růstu a hospodářské recese v období 2000–2014	18
3.1	Hospodářský cyklus	18
3.2	Hospodářský cyklus České republiky	19
3.3	Působení daní v ekonomice.....	20
4	Metodika stanovení významnosti jednotlivých daní v soustavě daní ČR	22
5	Vývoj výnosů z jednotlivých daní v ČR.....	23
5.1	Daň z příjmů fyzických osob	23
5.2	Daň z příjmů právnických osob	24
5.3	Majetkové daně	26
5.4	Daň z přidané hodnoty	28
5.5	Spotřební a energetické daně (ekologické)	29
5.6	Clo.....	30
5.7	Sociální zabezpečení	31
6	Vyhodnocení vývoje daňových výnosů	33

6.1	Daňový mix ve významných obdobích.....	33
6.2	Vývoj celkových daňových výnosů	34
6.3	Velikost výnosů z jednotlivých daní	35
6.4	Korelační analýza.....	39
7	Závěr	42
	SUMMARY	44
	Seznam tabulek	47
	Seznam obrázků	47
	Seznam příloh.....	47
	PŘÍLOHY	48

1 Úvod

Problematika daní se v současné době stává velmi častým tématem k rozhovorům, ať už v oblasti politické, ekonomické či obyčejných lidí. Hlavním důvodem je to, že daně jsou součástí života všech lidí, proto se o ně každý tolik zajímá, sazby daní či stanovení základu daně ve velké míře ovlivňují důchody obyvatel a s tím souvisí i velikost jejich spotřeby. Nastavení daňového systému v zemi se dotýká politické a ekonomické situace konkrétního státu. Může však ovlivňovat i „chování“ ostatních států, zejména států sousedních. Např. při vysokém zdanění důchodů, může dojít ke značnému růstu nezaměstnanosti, jelikož lidé nebudou motivováni k tomu, aby vůbec pracovali, když velká část z jejich odměny za vykonanou práci bude odvedena do státního rozpočtu. Podkladem pro zpracování bakalářské práce je úroveň daňových příjmů a jejich vývoj v čase v souvislosti se změnami výkonnosti ekonomiky vyjádřené prostřednictvím hrubého domácího produktu v České republice.

Cílem této práce je analýza odlišností daňových příjmů ČR z jednotlivých daní v rámci hospodářského cyklu, neboli zda jsou daňové výnosy ovlivněny ekonomickým cyklem státu či ne. Jedná se tedy o nalezení spojitostí mezi velikostí výnosů z jednotlivých daní v souvislosti s různými obdobími ekonomiky této republiky, a to v období mezi rokem 2000–2014.

První část této práce, teoretická část, je zaměřena na daňový systém České republiky (ČR) a hospodářský vývoj ve sledovaném období včetně vymezení nejvyššího hospodářského růstu a také recese této země v daném období. Nechybí ani daňový mix, který charakterizuje strukturu daňového systému. Podle daňového mixu lze snadno určit, na jaké daně se stát zaměřuje a naopak, které považuje za málo významné.

Následuje praktická část s grafickým zobrazením vývoje výnosů z jednotlivých daní s popisem vlivů, které měly za následek pokles nebo naopak růst výnosů.

V poslední části dochází ke zjištění a porovnání meziročních změn vzhledem k hospodářskému cyklu České republiky. Výsledkem tohoto procesu by mělo být zjištění, zda má ekonomika státu nějaký vliv na velikost výnosů z jednotlivých daní.

V závěrečné části bude shrnutí dosažených výsledků, jejichž naplnění bylo cílem celé této práce.

2 Daňový systém ČR

2.1 Základní pojmy

Pro správné porozumění a úplné pochopení daňového systému České republiky a dalších témat týkajících se daní, je důležité znát určité základní pojmy. S daněmi se nesetkávají jen lidé, kteří se pohybují v ekonomickém sektoru, ale jsou součástí života všech lidí. Nesprávné pochopení jednotlivých výrazů potom může způsobit různé problémy.

2.1.1 Daň

V literatuře se objevují různé definice daně. Vančurová a Láchová (2014) definuje daň jako povinnou, zákonem stanovenou platbu do veřejného rozpočtu, která je nenávratná, neekvivalentní a zpravidla neúčelová. Může se v čase pravidelně opakovat (např. daň z příjmů), nebo se platí pouze při určitých událostech (např. daň z nabytí nemovitosti).

Nenávratnost odlišuje daně od půjček, při kterých dochází po určitém čase k navrácení majetku. Příjem z konkrétní daně není určen na financování určitých vládních výdajů, ale jsou zahrnuty do celkových příjmů, ze kterých se financují různé potřeby, proto se jedná o daň neúčelovou. Další charakteristikou daně je neekvivalence, která je dle Vančurové a Láchové (2014) dána tím, že:

„díl, jakým se jednotlivec podílí na společných příjmech, nemá žádný nebo téměř žádný vztah k tomu, v jaké výši bude participovat na výdajích veřejných rozpočtů nebo spotřebovávat veřejně financované statky.“

Podle Kubátové (2006) daň představuje platbu finančních prostředků ve prospěch veřejného sektoru neboli transfer. Nejedná se o jediný příjem veřejných rozpočtů, dále sem patří také poplatky a půjčky, ale rozhodujícím příjmem jsou právě daně. Z ekonomického hlediska se mezi daně řadí také cla, jelikož se jedná o povinné neúčelové platby do státního rozpočtu. Co se týče veřejných rozpočtů, nejedná se pouze o nejznámější státní rozpočet, ale zahrnují také rozpočty krajů, měst, obcí a dokonce i společný rozpočet Evropské unie. Dále sem patří i některé fondy, jedná se především o státní fondy, které navazují na státní rozpočet, např. Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond životního prostředí (ŽP) či Státní fond kultury.

2.1.2 Poplatník

Poplatníkem je fyzická nebo právnická osoba, která musí daň platit. Může se jednat např. o vlastníka majetku nebo příjmu, který je podroben dani.

2.1.3 Plátce

Kde by bylo administrativně náročné stanovit poplatníka daně, je stanoven jiný daňový subjekt, a to plátce daně. Ten má povinnost odvést daň vybranou nebo sraženou od jiných subjektů do veřejného rozpočtu. (Vančurová & Láchová, 2014)

2.2 Funkce daní

Daně jsou součástí veřejného sektoru, a ten zabezpečuje určité služby, které nedokáže zabezpečit sám trh. Z toho vyplývá, že trh v některých případech selhává a je zapotřebí určitých vládních zásahů (i když i ty mohou v některých případech selhat). Veřejný sektor se snaží o správné fungování trhu, to patří mezi jeho hlavní funkce. Součástí veřejného sektoru je daňový systém, díky daňovým a dalším příjmům je zajištěno poskytování statků a služeb veřejným sektorem. Daně mají v rámci fungování veřejného sektoru vymezené funkce. Kubátová (2006) uvádí čtyři základní funkce daní:

1. Fiskální funkce – je nejdůležitější funkcí, která zajišťuje získávání finančních prostředků do veřejných rozpočtů, ze kterých se pak hradí veřejné výdaje. Historicky se jedná o nejstarší funkci, která je obsažena ve všech následujících funkcích.
2. Alokační funkce – jedná se o efektivní alokaci zdrojů a k jejímu uplatnění dochází při tržním selhání.
3. Redistribuční funkce – pomocí daní dochází k přerozdělování důchodů. Lidé nepovažují rozdělení důchodu pomocí trhu za spravedlivé.
4. Stabilizační funkce – cílem této funkce je zmírňovat výkyvy v ekonomice. V praxi se uplatňuje tak, že při hospodářské krizi by se měly daně snížit, což znamená větší důchod pro obyvatele a tím se podporuje poptávka po zboží a službách.

Tyto funkce uvádí většina autorů, ale někteří ještě navíc přidávají další, např. Vančurová a Láchová (2014) dále zmiňuje:

5. Stimulační funkce – jedná se o ovlivňování subjektů pomocí daní. Stát poskytuje různé daňové úspory (např. možnost odečíst si ztrátu z podnikání v dalších letech

z daňového základu) nebo naopak vyšší daňové zatížení (např. vysoké zdanění alkoholu), čímž ovlivňuje chování ekonomických subjektů. Stimulační funkci lze spojit s funkcí stabilizační.

6. Sociální funkce – je uváděná velmi zřídka (Grůň, 2009), ale také se řadí k funkcím daní. Vychází z potřeby odlišit výši daně jednotlivců podle sociálních poměrů, jelikož daňové zatížení má výrazný vliv na sociální postavení jednotlivců, rodin či určitých daňových skupin.

2.3 Třídění daní

Daně lze třídit dle několika hledisek. Nejznámějším členěním je dle Širokého (2015) rozdělení na daně přímé a nepřímé.

- Daně přímé platí poplatník přímo správci daně. Předpokladem je, že nemůže povinnost převést na jiný daňový subjekt. Díky této adresnosti se přímé daně často využívají pro regulaci, převážně k zajištění daňové spravedlnosti. Patří sem daně z důchodu a majetkové daně.
- Daně nepřímé odvádí plátce daně, ten ji neplatí se svého důchodu, ale přenáší ji na jiný subjekt, a to prostřednictvím zvýšení ceny zboží či služeb. Nejznámější nepřímou daní v ČR je daň z přidané hodnoty (DPH), spotřební daně, energetické daně a také cla.

Další třídění, které Kubátová (2009) považuje za praktické, je např. třídění podle objektu, kterým je důchod (příjem), spotřeba a majetek. Daně se zde dělí podle předmětu, na který je daň uvalena.

2.4 Daňová soustava v ČR

Pojem daňová soustava je často zaměňován s daňovým systémem, což ale není úplně správné. Daňová soustava představuje souhrn daní vybíraných na území daného státu, kdežto daňový systém je širší pojem, který zahrnuje daňovou soustavu, ale i právní, organizační a technický systém institucí, jejichž úkolem je zabezpečení správy daní, vyměření, vymáhání a kontrola. (Široký, 2015)

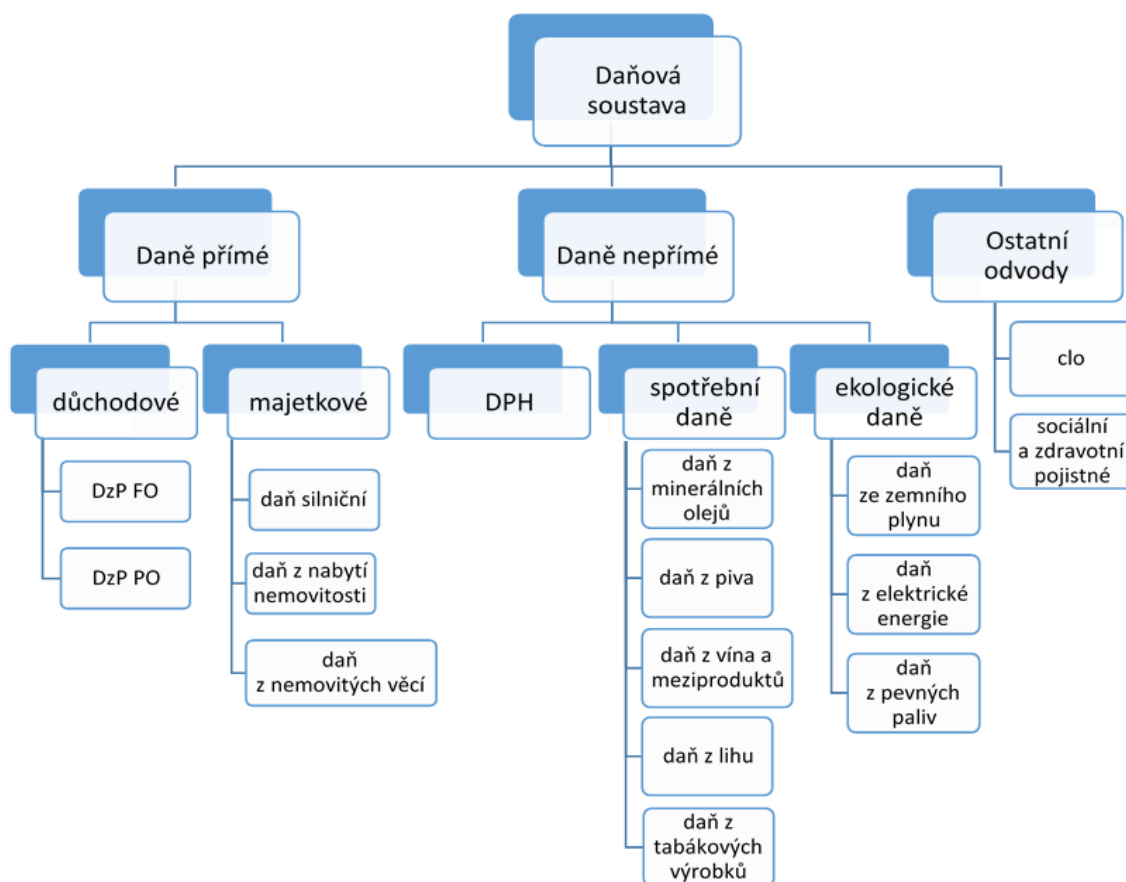
Soustavu daní v České republice můžeme členit na přímé a nepřímé daně (Obrázek 1). Přímé daně mohou být podrobněji rozlišeny na daně z příjmů a daně z majetku. Nepřímé daně lze ještě členit na univerzální, což je DPH a daně selektivní, do kterých jsou zahrnuty daně spotřební a ekologické.

Do daňové soustavy České republiky patří platby do veřejných rozpočtů, které se nazývají daněmi (daně z příjmů, majetkové daně, DPH, spotřební a ekologické daně) a platby, které mají pouze charakter daní, ale nenazývají se daněmi. Tyto platby se určitým způsobem odlišují, může se zde např. vyskytovat silnější aspekt účelovosti. Mezi platby s charakterem daní lze zařadit příspěvky na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění a také clo.

Sociální pojistné, zahrnující sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění, nelze jednoznačně přiřadit mezi přímé ani nepřímé daně, jedná se o jakýsi doplněk, který má velmi významný dopad na příjmy veřejného rozpočtu. Svým charakterem se ale přibližuje spíše přímým daním, jelikož se váže k příjmům poplatníka. Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je placeno jako jedna platba, zahrnuje také nemocenské a důchodové pojištění. Pojištění odvádějí za zaměstnance zaměstnavatelé, část jim sráží ze mzdy a zbytek hradí zaměstnavatel, pro kterého je platba daňově uznatelným nákladem. Stejně je to i u veřejného zdravotního pojištění, které také patří mezi veřejné příjmy, i když se jedná o příjmy zdravotním pojišťovněm. Někteří občané ČR jsou státními pojištěnci, zdravotní pojištění za tyto osoby odvádí stát. Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) musí tato pojištění platit také. Rozdílem oproti zaměstnancům je, že součástí sociálního zabezpečení není povinná účast na nemocenském pojištění.

Clo svou podstatou odpovídá dani ze spotřeby. Jedná se o platbu spojenou s přechodem zboží přes hranice Evropské unie (mezi státy v rámci EU se neplatí), tj. dovoz. Zpoplatnění dovozu, slouží k podporování domácí produkce.

Obrázek 1: Daňová soustava ČR

Zdroj: vlastní zpracování

2.5 Správa daní

Fungování státu je významně ovlivněno aplikovaným daňovým systémem a jeho efektivností, protože veřejné výdaje jsou z velké části kryty právě daňovými příjmy. Efektivnost daňového systému se dále odvíjí od způsobu výběru daní. Z legislativního hlediska je správa daní upravena daňovým řádem (zákon č. 280/2009 Sb.), který správu definuje jako postup, při kterém se snaží o správné zjištění, stanovení a zabezpečení úhrady daní.

2.5.1 Správce daně

Jedná se o orgán veřejné moci, který v rozsahu dle zákona vykonává správu daní. Správci daně se rozlišují podle věcné příslušnosti, která vypovídá o tom, jaké daně spravuje který orgán. Jako největší správci daní jsou považováni územní finanční orgány, které se starají o obě daně z příjmů, daň z přidané hodnoty, daň silniční, daň z nemovitých věcí a také o daň z nabytí nemovitosti. Vlastní správu vykonávají finanční úřady a jako odvolací orgány slouží finanční ředitelství (jedná se o rozdělení na orgány I. a II. instance).

Celní orgány mají na starosti správu selektivních daní, a to jak spotřebních (daň z minerálních olejů, daň z piva, vína a meziproductů, z lihu a také z tabákových výrobků), tak i ekologických (často nazývané energetické) daní, mezi které se řadí: daň ze zemního plynu, z pevných paliv a z elektřiny. Jak už název napovídá, vykonávají také správu cla. Celní orgány, upravené zákonem č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, jsou složeny z celních úřadů a celních ředitelství. Tyto orgány se také podílejí na správě daně z přidané hodnoty, ale pouze velmi malým dílem při nezákonném dovozu (např. pašování). (Vančurová & Boněk, 2011)

Dále je důležité správce daně vymezit z hlediska místní příslušnosti. U fyzické osoby je základním kritériem její místo pobytu, čímž se rozumí adresa trvalého bydliště nebo místo, kde se osoba převážně zdržuje. U právnické osoby se jedná o sídlo neboli adresa, pod kterou je právnická osoba zapsána v obchodním či jiném rejstříku. Pokud je předmětem daně nemovitost, tak je místní příslušnost dána místem, kde se daná nemovitost nachází. (Hortová, 2010)

2.5.2 Výběr daní

Daně jsou v České republice většinou vybírány na základě daňového přiznání, což je důležitý dokument sloužící pro vyčíslení základu daně a zjištění daně. Lhůty pro podání daňového přiznání jsou vymezeny daňovým řádem, které mohou být dále upraveny daňovými zákony. Základním pravidlem je, že pokud se jedná o daň s ročním zdaňovacím obdobím, tak se přiznání podává do tří měsíců od konce zdaňovacího období. To platí u daně z příjmů fyzické i právnické osoby, ale pokud jsou osoby zastoupeny daňovým poradcem, lhůta se posouvá o další tři měsíce. U DPH se podává daňové přiznání do 25. dne následujícího měsíce, stejně tak je to i u daní spotřebních a ekologických. Podat daňové přiznání do 31. ledna následujícího kalendářního roku, je lhůta pro daň silniční a nejčastěji i pro daně z nemovitých věcí.

U některých daní se v průběhu roku platí zálohy na dani, jedná se především o daně z příjmů, ale také u daně silniční se v průběhu roku platí zálohy. Zálohy lze definovat jako platby na neznámou výši daně, výpočet zálohy a její splatnost je upravena příslušnými zákony, tedy zákonem o daních z příjmů a zákonem o dani silniční. Po uplynutí zdaňovacího období se zjistí skutečná daňová povinnost, která se porovná se zaplacenými zálohami. Může vzniknout nedoplatek či přeplatek daně.

Posledním způsobem výběru daní je srážka daně u zdroje. Jedná se o velmi jednoduchý a rychlý způsob, kdy plátce daně daň vypočte a na svou odpovědnost ji také odvede. Daň je sražena z příjmu poplatníka, který získá příjem snížený a tuto odvedenou daň. Tento způsob je administrativně nenáročný a je pro stát výhodný, protože se snižuje možnost daňových úniků. Daňová povinnost je díky plátcům splněna i u poplatníků, u kterých se dá předpokládat, že by ji jinak nesplnily.

2.6 Rozpočtové určení daní

Zákon č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosů některých daní uzemním samosprávným celkům a některým státním fondům, spíše známý jako zákon o rozpočtovém určení daní (RUD), určuje, jak velká část výnosu z jednotlivých daní poplyne do jednotlivých rozpočtů. Všechny výnosy nespádají pouze do státního rozpočtu, ale také do rozpočtu krajů, obcí, státního fondu dopravní infrastruktury a zdravotním pojišťovnám. (Graf 1)

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění

U tohoto pojistného je určení jednoduché, celý výnos připadá zdravotním pojišťovnám. Pojistné je přerozdělováno podle stanovených pravidel jednotlivým zdravotním pojišťovnám.

Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti (SZ a SPZ)

Výnos z pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti je nejdominantnějším daňovým výnosem (většinou dosahuje kolem 40 % celkových daňových příjmů) a celý spadá do státního rozpočtu. Např. v roce 2012, jak uvádí Vančurová a Láchová (2014) podíl SZ a SPZ činil 45 %.

Daň z nabytí nemovitosti

Příjmy vybrané na dani z nabytí nemovitosti se řadí do příjmů státního rozpočtu. Podíl těchto příjmů z celkových daňových příjmů činí kolem 1 %.

Daň z nemovitých věcí

Daň z nemovitých věcí je zase jasným výnosem pro obce, ve které se nemovitost nachází. Obce mohou výši této daně částečně ovlivnit prostřednictvím koeficientů, které se při výpočtu daně používají.

Daň silniční

Výnos ze silniční daně slouží pro opravu a rozvoj silnic a dálnic, je příjmem Státního fondu dopravní infrastruktury.

Daň z příjmů právnických osob

Pokud se jedná o daně z příjmů PO placené obcemi, tak příjem plyne do rozpočtu obcí. Stejně je to i u daně placené kraji, kdy se jedná o příjem do krajského rozpočtu, což vlastně znamená, že obce (kraje) platí daň sami sobě. V případě daně z příjmů PO, kdy poplatníkem nejsou ani kraje, ani obce, potom tato daň patří do tzv. sdílených daní a její výnos se rozděluje do více úrovní rozpočtů. Největší část, a to 67,5 %, je příjmem státního rozpočtu, 28,58 % je pro obce a nejmenší podíl 8,92 % putuje do krajského rozpočtu.

Daň z příjmů fyzických osob

U této daně je více pravidel, podle kterých se výnos rozděluje. Závisí to na přesném určení daně, přičemž se rozlišuje daň z příjmů FO vybíraná srážkou, ze závislé činnosti a nejsložitější variantou je daň z příjmů FO osob jako podnikatelů.

Z celkového výnosu daně z příjmů FO ze samostatné výdělečné činnosti plyne do státního rozpočtu při prvním rozdělení pouze 10 %, příjem pro obce je 30 % z výnosu na dani z příjmu FO, které mají na území obce bydliště. Zbytek, tedy 60 %, se znovu rozdělí a tentokrát největší část 67,5 % jde do státního rozpočtu, 23,58 % z těchto 60 % patří obcím a zbylých 8,92 % je příjmem krajů.

Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, jedná se o klasické zaměstnání, kdy daň odvádí zaměstnavatel jako plátce daně. Největší podíl na této dani má opět stát s 66,98 %, kraj získá opět nejméně, a to pouze 8,65 %. Do obecního rozpočtu plyne celkem 24,37 %, z toho 22,87 % se rozdělí mezi obce dle výměry území, počtu obyvatel, násobku postupných přechodů a počtu dětí a žáků navštěvujících školu zřízenou obcí a dalšího 1,5 % je rozděleno podle počtu zaměstnanců s místem výkonu práce v obci.

Poslední druhem daně z příjmu FO je daň vybíraná srážkou jako zvláštní sazbou. Procenta při rozdělení celostátního výnosu jsou stejná jako při přerozdělování daně z příjmů FO z podnikatelské činnosti. Státu náleží 67,5 %, obcím 23,58 % a zbylých 8,92 % náleží krajům.

Dañ z přidané hodnoty

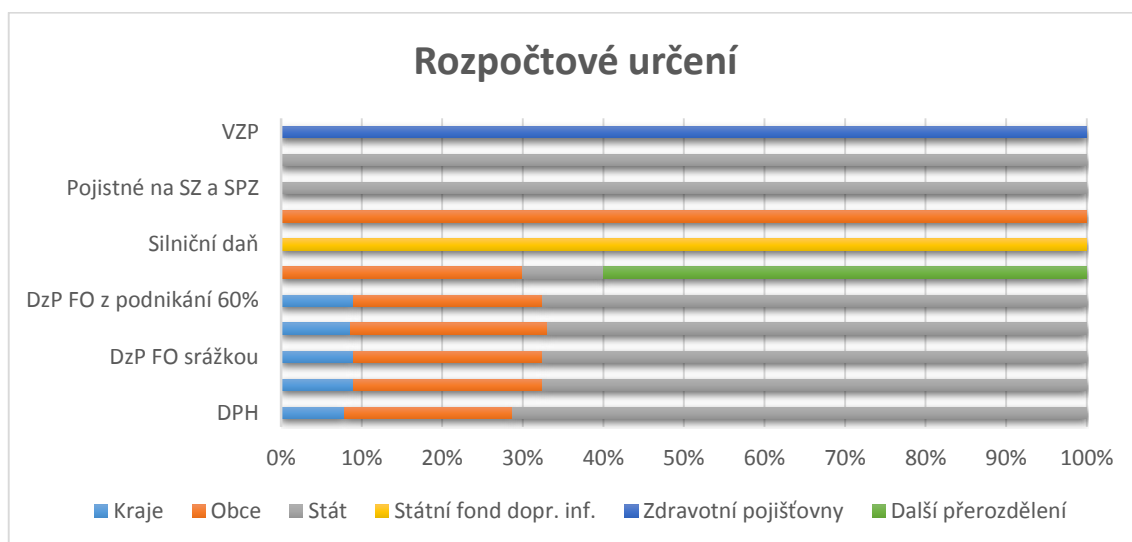
DPH je poslední sdílenou daní. Rozdělení z celostátního výnosu se opět nijak výrazně neliší, státu připadá 71,31 %, obcím 20,83 % a zbylých 7,86 % si opět rozdělí kraje.

Daně ekologické a clo

Daně ekologické slouží především k ochraně životního prostředí, proto byly zavedeny. O jejich správu se stará celní úřad, který vydává různá povolení k osvobození od platby daně. Konečná částka pak putuje do příjmů státního rozpočtu.

Celková výše inkasovaného cla nepatří do příjmů státního rozpočtu. Veškeré výnosy jsou hrazeny na účet vedený Českou národní bankou, která potom tuto částku převádí na účet Evropské komise. O výnosy se stará Generální ředitelství cel, které každý měsíc převádí určitou část z celkových výnosů formou záloh na účet státního rozpočtu. Většinou se jedná o cca 20 % z celkové částky. (Věstník NKÚ, 07/07)

Graf 1: Rozpočtové určení daní

Zdroj: vlastní zpracování ze zákona č. 243/2000 Sb.

2.7 Vývoj a struktura zdanění v České republice

2.7.1 Daňové reformy ČR

Daňovou reformu lze definovat jako podstatnou změnu daňových zákonů s jasně formulovanými cíli, která by se měla projevit v ekonomice státu. Základním předpokladem je pozitivní vliv na ekonomický růst a spravedlivější přerozdělování daňového břemene.

Někdy je těžké rozlišit daňovou reformu od pouhých změn daňových zákonů. (Kubátová, 2000)

Aby se jednalo o daňovou reformu, musí být splněn některý z následujících znaků:

- významná změna daňového mixu,
- zamýšlená změna daňové incidence,
- zavedení nových či rušení stávající daní.

V České republice často dochází ke změnám daňové legislativy, ale ne všechny lze považovat za reformy.

Jako vůbec první reformu v České republice lze považovat zavedení standardního daňového systému v roce 1993. Některé cíle této reformy, které byly definovány, v současné době už vymizely. Podle Vančurové (2012) mezi tyto cíle patřilo:

- zavedení daně z přidané hodnoty a spotřebních daní – zásadní krok, který předvídá vstup České republiky do EU, proto bylo nutné přizpůsobit se daňovým podmínkám v oblasti nepřímých daní,
- oddělení sociálního pojištění od daní z příjmů – znovu se jedná o přizpůsobení se prostředí v rámci evropských zemí. V padesátých letech 20. století bylo totiž pojistné zaměstnanců součástí daně ze mzdy.
- sjednocení zdanění všech forem podnikatelských subjektů a jednotlivců – tento cíl již nesouvisí se vstupem České republiky do Evropské unie, ale jednalo se o reakci na patologický jev soustavy veřejných příjmů socialistické země.
- snížení zdanění důchodů právnických osob – důvodem snížení nominální sazby daně bylo přilákání zahraničního kapitálu, který byl potřeba v souvislosti s transformací ekonomiky,
- posílení postavení osobní důchodové daně a vertikální spravedlnosti – i když i toto byl cíl daňové reformy, ve skutečnosti byla daň z příjmů FO v takové výši, že její podíl v daňovém mixu byl pod průměrem jak Evropy, tak i OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj).
- omezení prostoru pro daňové úniky je snad cílem každé reformy, stejně tak i zefektivnění daňové správy lze považovat za běžnou součást všech daňových reforem.

I když po zavedení daňového systému docházelo k mnoha různým změnám, ani jednu z nich nelze považovat za reformu, ta přišla až o 11 let později, a to v důsledku vstupu České republiky do Evropské unie. Reforma proběhla v roce 2004 a jejím výsledkem bylo přijetí nového zákona o DPH a spotřebních daních. Došlo ke zvýšení výnosů z nepřímých daní díky zvýšení sazeb spotřebních daní, ale také vyškrtáním mnoha položek ze snížené sazby DPH.

Velké změny nastaly i v letech 2005 a 2006. Jelikož se ale jednalo pouze o daně z příjmů fyzických osob, není zcela jasné, zda tyto změny lze považovat za daňovou reformu či ne. V těchto letech byly zrušeny sociální odpočty a přešlo se ke slevám na dani, zavedení daňového bonusu a změně úrovně nominálních sazeb.

V důsledku změny vládní koalice v roce 2007 prošel daňový systém o rok později dalšími změnami. Jednou z nich bylo snížení nominální sazby daně z příjmů právnických osob, které se ale vykompenzovalo rozšířením základu daně. Daň z příjmů fyzických osob začala fungovat na principu „superhrubé“ mzdy, a také došlo k rozšíření účasti zaměstnanců na veřejném zdravotním pojištění.

Od roku 2009 se vláda snaží pouze o různé modernizace daňového systému, jako cíle těchto reforem jsou uváděny:

- zjednodušení a zefektivnění daňové správy,
- elektronizace daňové správy,
- změna ve struktuře přímých daní a
- sloučení daně z příjmů FO a pojistného na SZ. (Vančurová, 2012)

2.7.2 Faktory ovlivňující daňový systém

Vývoj ale i fungování daňového systému v dané zemi je ovlivněno řadou faktorů, které lze rozdělit do několika skupin:

- **ekonomické faktory** – daňový systém je ovlivněn strukturou a vývojem ekonomiky, je závislý nejen na odvětvové či geografické struktuře, ale také se odvíjí od struktury pracovních sil, míry inflace a úroků a samozřejmě na hospodářském cyklu a zapojení státu do mezinárodního obchodu.

- **politické faktory** – jelikož je daň, zákonem stanovená platba, hrají tyto faktory velmi významnou roli v daňovém systému. V demokratické zemi jsou změny navrhovány vládou a následně schváleny parlamentem. V některých případech mohou být politické faktory výraznější než ekonomické (převážně v krátkodobém horizontu). Z tohoto hlediska také záleží na politickém cyklu, jelikož politici prosazují jiné návrhy před volbami (chtějí nalákat voliče pro zvolení jejich strany), a jiné po volbách, kdy už jim tolik nezáleží na mínění občanů.
- **kulturně-historické faktory** – v současné době je snahou Evropské unie zajistit fungování jednotného trhu, což zahrnuje i slazení daňových systémů členů EU. Tento proces ale nelze nijak urychlit, každá země či národ má své způsoby zdanění, určitou daňovou morálku, tradice správy daní, které jsou již v dané zemi zažitě, a ty nelze tak rychle změnit. Například je obecně známo, že v jižní Evropě dochází často k daňovým únikům, vláda se tento problém snaží vyřešit tím, že zvyšuje nepřímé daně, jelikož u těch jsou daňové úniky složitější.
- **administrativně-institucionální faktory** – daně jsou ovlivněny vládou, parlamentem, soudy a jednotlivými experty. Všechny změny v daňových zákonech jsou provedeny prostřednictvím vládních institucí, výběr daní je realizován berními úřady a jejich úředníky, kteří jsou zodpovědní za efektivitu zdanění. Do této skupiny faktorů je možné zařadit ústavně-právní uspořádání státu, se kterým souvisí struktura daní a daňových výnosů. Jako příklad lze uvést federální státy, které mívají významně nižší zdanění, a to v důsledku boje o kompetence a finanční zdroje mezi úrovněmi správy, kdy není centrální vládě dovoleno zvyšovat daně.
- **technický pokrok** – i technický pokrok má určitý vliv na zdanění, může působit například na techniku výpočtu daně, správu daně a daňovou kontrolu. Rozvoj výpočetní techniky umožňuje dokonalejší formy obchodu (např. internetový obchod) nebo také zajištění účinnějších nástrojů určených k výběru daní a zamezení daňovým únikům.
- **globalizační faktor** – v posledních letech roste vliv tohoto faktoru a dnes již žádná vláda nemůže zasahovat do daňového systému, aniž by brala v potaz mezinárodní podmínky. Proto už se nesetkáme s individuálními reformami, ale pouze s vlnami reforem, které postupují z jedné země do druhé. (Kubátová, 2000)

Tohle samozřejmě nejsou jediné faktory, které působí na daňové systémy, ale patří mezi obecné faktory působící ve všech zemích. Další se liší podle jednotlivých zemí vzhledem k morálce obyvatel či aktuálním událostem, na které by měla vláda reagovat.

2.7.3 Daňový mix

Daňový mix je ekonomickým ukazatelem, který charakterizuje strukturu daňového systému, porovnává podíl výnosu z jednotlivých daní k celkovému daňovému výnosu. Lze z něj vyčíst, které daně jsou ve státě upřednostňovány, a které mají jen okrajový význam z hlediska příjmů veřejných rozpočtů.

Jelikož daňový mix vyplývá z existence daňové soustavy, je také ovlivňován faktory, které působí v rámci tohoto systému. Tyto faktory jsou vyjmenovány v přechozí kapitole (kap. 2.7.2.).

Struktura daňových výnosů z jednotlivých daní se může lišit v čase nebo mezi různými státy. Většinou mezi hlavní zdroje daňových výnosů v rámci jednoho státu patří dva případně tři druhy daní, zbytek má charakter doplňkových výnosů.

Složení daňového mixu České republiky se v posledních letech již nijak výrazně nemění. Ve vyspělých ekonomikách dochází postupně ke snižování podílu přímých daní ve prospěch nepřímých daní. Stejně je na tom i Česká republika, ve které dochází ke zvyšování sazeb nepřímých daní, což vede ke zvýšení podílu výnosů nepřímých daní.

Struktura daňového mixu

Většinou se vzhledem k možnosti mezinárodního srovnání jednotlivých daňových mixů členských států EU zpravidla používá rozdělení daní dle metodiky OECD, která má těchto šest hlavních daňových skupin:

- 1000 Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů
- 2000 Příspěvky na sociální zabezpečení
- 3000 Daně z mezd a pracovních sil
- 4000 Daně majetkové
- 5000 Daně ze zboží a služeb
- 6000 Ostatní daně

Jelikož v České republice nejvíce používáme rozdělení daní na daně přímé a nepřímé, je dle mého názoru lepší využívat členění podle metodiky ESA, jehož tvůrcem je Eurostat. Aplikací členění daní dle metodiky ESA 2010 je možné daně v ČR členit následujícím způsobem:

Nepřímé daně <ul style="list-style-type: none">- DPH- Spotřební daně- Ostatní nepřímé daně (cla, ekologické daně)
Přímé daně <ul style="list-style-type: none">- Daň z příjmů fyzických osob- Daň z příjmů právnických osob- Ostatní přímé daně = majetkové daně
Příspěvky na sociální zabezpečení

3 Vymezení období nejvyššího hospodářského růstu a hospodářské recese v období 2000–2014

3.1 Hospodářský cyklus

Ekonomický růst udává schopnost růstu dané země v oblasti výroby zboží a poskytování služeb. Při ekonomickém růstu lze předpokládat růst důchodu, s čímž roste i spotřeba, to vede ke zvýšení výroby, až dochází ke snížení nezaměstnanosti. Mezi problémy či překážky ekonomického růstu dle Brčáka, Sekerky a Staré (2014) patří:

- nedostatečná infrastruktura – chybí strojní zařízení nebo pracovní síla,
- nedostatečné technické znalosti,
- velmi rychlý růst populace,
- velké zadlužení dané země.

Ekonomický růst nemá pouze kladné stránky, ale vznikají při něm i určité záporné jevy. Obyvatelstvo je například vystaveno velkému tlaku, který přináší stres, ale také dochází ke vzniku určitých negativních externalit, jako je hluk či znečištění prostředí.

Pro příznivý ekonomický růst země by bylo nejlepší stabilní tempo růstu, k tomu ale nedochází. Ve skutečnosti je vývoj ekonomiky známý hospodářskými neboli ekonomickými cykly, které Jurečka (2010) popisuje jako, „*posloupnost pravidelně se opakujících fází vzestupu, poklesu a stagnace makroekonomické aktivity*“.

Tyto cykly lze popsat jako výkyvy v ekonomice, při kterých dochází ke změně reálného produktu, zaměstnanosti a zisků. Dochází k odchylkám mezi skutečným a potenciálním produktem a rozdíl mezi nimi se nazývá produkční mezera. Hospodářské cykly nejsou pravidelné, ale lze je popsat čtyřmi fázemi, a to: vrchol, pokles, dno a růst.

Vrchol následuje po expanzi (růstu), jedná se o nejvyšší bod ekonomického růstu, po kterém dochází k poklesu (recesi) ekonomické aktivity. Pokud je ekonomika na vrcholu, dochází k převisu nabídky zboží a služeb nad poptávkou, kdy firmy produkují velké množství, takže je velmi nízká nezaměstnanost. Po této fázi většinou přichází recese, ve které dochází ke zpomalení vývoje ekonomiky a firmy se dostávají do problémů, jejich odbyt a stejně tak i zisky klesají. To má nepříznivý vliv na nezaměstnanost. Pokud je recese dlouhá, nazývá se deprese nebo také krize. Nejnižším bodem, kam až ekonomika díky recesi klesne, je dno neboli sedlo. Skutečný produkt je na minimu, stejně jako ceny

a firmy se snaží o inovace. Po této fázi musí následovat expanze. Často se mluví o tzv. oživení ekonomiky, kdy roste poptávka, dochází k růstu zisků, mezd, produktu i zaměstnanosti, až se ekonomika dostane zase na vrchol.

Jako příčiny hospodářských cyklů se uvádí tzv. vnitřní nerovnováha, anebo se jedná o vliv vnějších jevů. Dochází ke kolísání agregátní poptávky, čímž dochází k vychýlení z rovnováhy, protože nabídka nereaguje okamžitě. Dále se uvádí, že výkyvy mohou být důsledkem státních zásahů do ekonomiky a snahy určitým způsobem ji regulovat. (Brčák, Sekerka, Stará & Svoboda, 2012)

Pro zjištění vývoje ekonomiky se často používá relativní vyjádření změn produktu v daném období oproti předchozímu. Jde o podíl změny produktu a produktu v předchozím období, což vyjadřuje tempo ekonomického růstu v procentech.

$$Y_t = \frac{Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}} \quad (\text{Brčák, Sekerka \& Stará, 2014}) \quad (1)$$

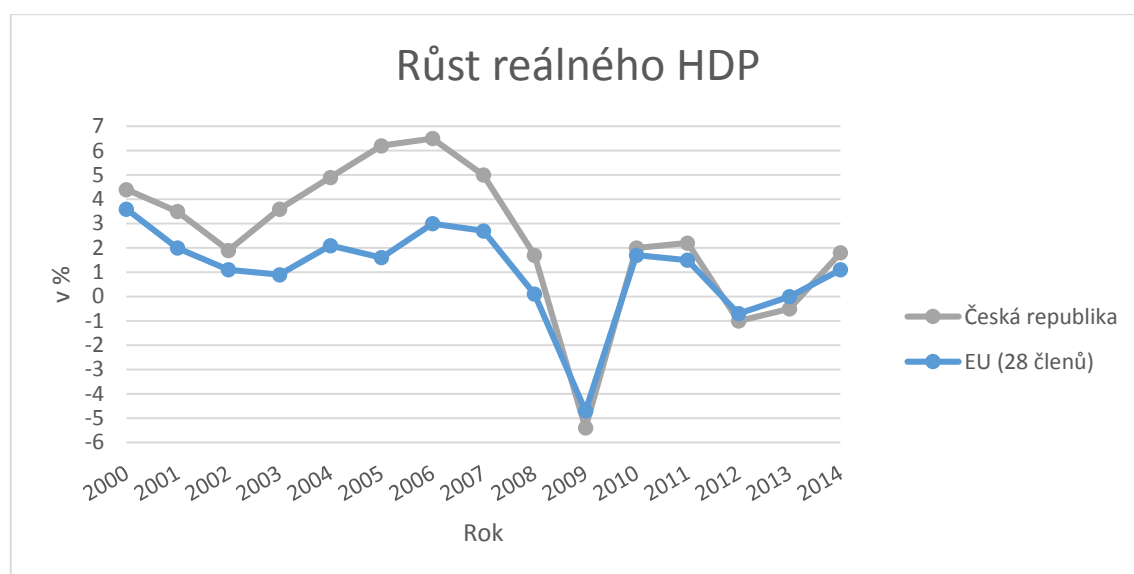
3.2 Hospodářský cyklus České republiky

V období 2000–2003 ekonomika České republiky klesala stejně jako ekonomika v EU, poté přišel růst, a to až do roku 2006 (Graf 2), kdy dosáhla vrcholu. Rychlé tempo růstu bylo způsobeno převážně vstupem České republiky do Evropské unie. V roce 2004 ekonomika vzrostla o 4,9 %, následující růst byl ještě vyšší, a to dokonce 6,4 %. Důvodem tohoto růstu bylo převážně zvýšení vývozu zboží a služeb, který byl vyšší než dovoz, a to hlavně ve zpracovatelském průmyslu, ale také v automobilním či elektrotechnickém průmyslu. Stroje a dopravní prostředky byly nejčastěji vyváženou komoditou do Evropské unie, převážně do Německa, což je jeden z nejvýznamnějších obchodních partnerů České republiky. Růst ekonomiky dokonce přesáhl i průměrný růst Evropské unie. V roce 2007 došlo k mírnému poklesu, jehož příčinou byla americká hypoteční krize, která následně přerostla ve světovou finanční krizi v roce 2008, hlavně kvůli velmi slabému dolaru, od kterého se odvíjí další skutečnosti. Naplno krize propukla na podzim roku 2008 a pokračovala až do roku 2009, jedná se o hospodářskou recesi. Následkem krize v ČR bylo zvýšení nezaměstnanosti, která se v roce 2009 vyšplhala až na 6,7 %, příčinou byl pokles zahraniční poptávky, což vedlo k propouštění zaměstnanců převážně v průmyslových odvětvích. Vláda na pomoc obnovení ekonomiky, přeřadila některé služby do sku-

piny nižší sazby DPH, aby podpořila podnikatele. V roce 2010 se ekonomika vzpamatovala v celé Evropě a v ČR se začala zvyšovat zahraniční poptávka, zároveň se zvyšovala i domácí poptávka, a to z důvodu zásobování firem při nízkých cenách. Ekonomika vzrostla o 2,3 %, ale nejedná se o tak velký růst, jelikož je to porovnáváno s předchozím rokem, ve kterém došlo k největšímu propadu za 15 let. Tento růst ovšem netrval dlouho, v roce 2012 se česká ekonomika dostala opět do recese. Hlavním důvodem je přetrvávající strach z finanční krize, takže spotřebitelé (domácnosti) omezují svou spotřebu a firmy nejsou ochotny investovat.

Období od roku 2004 do roku 2006 je považováno za nejvyšší hospodářský růst ČR, ale zanedlouho došlo k hospodářské recesi, a to v období 2008–2009.

Graf 2: Vývoj HDP

Zdroj: vlastní zpracování z dat Eurostatu (2015)

3.3 Působení daní v ekonomice

Daňová politika se využívá k ovlivňování ekonomických procesů pomocí svých nástrojů. Daně patří mezi nepřímé nástroje hospodářské politiky, jedná se o tzv. vestavěné stabilizátory. Ty lze vysvětlit jako automaticky působící mechanismy v ekonomice, které mají různé účinky. Liší se podle aktuální fáze hospodářského cyklu. Typickým vestavěným stabilizátorem je progresivní sazba daně z příjmů, kdy v období hospodářského růstu dochází ke zvýšení mezd, a tím i ke zvýšení zdanění, které následně sníží příjem domácností. Naopak v případě recese jsou mzdy zdaňovány nižšími sazbami, čímž nedochází k poklesu poptávky a nemělo by tedy dojít k tak velkému poklesu ekonomiky.

Další situací, kdy daně působí na ekonomiku státu, je pomocí diskrečních opatření, která se ale projevují se zpožděním, jelikož jsou přijímány až jako reakce na konkrétní ekonomický stav. Patří sem převážně legislativní změny v daních. (Hrbková, 2015)

4 Metodika stanovení významnosti jednotlivých daní v soustavě daní ČR

Cílem praktické části je zjistit, které daňové výnosy jsou pravděpodobně ovlivněny hospodářským cyklem.

Obecné rozdělení daní na přímé a nepřímé daně by pro praktickou část a splnění cíle bakalářské práce rozhodně nestačilo. Pro splnění cíle práce je zde použita metodika třídění ESA 2010, která dělí daně přímé na Dzp FO, Dzp PO a majetkové daně. Nepřímé daně se člení do tří skupin, řadí se sem DPH, spotřební daně a energetické daně jsou spojeny a poslední skupina nazvaná ostatní nepřímé daně zahrnuje clo. Jako zvláštní kategorie jsou zde uvedeny příspěvky na sociální zabezpečení.

V takto rozdělených skupinách je v následující části zobrazen vývoj výnosů ve vymezeném období od roku 2000, který bude následně porovnán s vývojem ekonomiky České republiky vyjádřené roční změnou reálného HDP. Přesněji řečeno se zaměříme na rok 2006, což byl vrchol nejvyššího hospodářského růstu a potom na rok 2009, který byl naopak považován za nejhorší rok z hlediska ekonomiky, kdy se nejsilněji projevila hospodářská recese.

Výsledku bude dosaženo srovnáním průběhu vývoje výnosů jednotlivých daní se změnami hospodářského cyklu, vyjádřeného reálným HDP, v období hospodářského růstu a v období hospodářské recese.

Jako další metodu použitou v této práci, ke zjištění souvislosti mezi daňovými příjmy a ekonomickým cyklem, lze uvést korelační analýzu provedenou v programu STATISTICA, a to nejdříve z dat celkových daňových příjmů a reálného HDP. Následně jsou testovány pouze celkové daně z příjmů, které se dále dělí na daně z příjmů FO a daně z příjmů PO a daně nepřímé.

Na základě těchto výsledků bude také možné zjistit, které daně fungují v ekonomickém prostředí České republiky jako stabilizátory, a tlumí tedy cyklické výkyvy, a naopak jaké daně nereagují na změny hospodářského cyklu vůbec či pouze omezeně.

5 Vývoj výnosů z jednotlivých daní v ČR

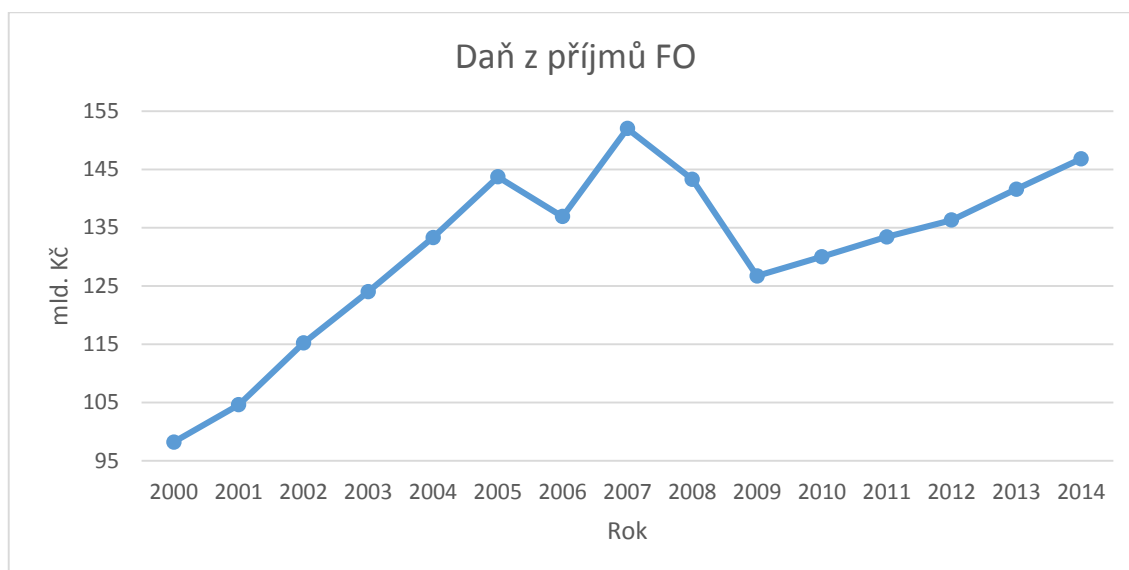
5.1 Daň z příjmů fyzických osob

Výnosy z osobních důchodových daní, do kterých se řadí daň z příjmů fyzických osob (DzP FO), ale i daň z příjmů právnických osob (DzP PO), jsou v ČR z hlediska příjmů méně významné, a to proto, že se jedná o postkomunistickou zemi. Důchody nepatří mezi nejvyšší a země je ovlivněna špatnou daňovou morálkou svých poplatníků. To může být důvodem, proč stát nemůže stanovit příliš vysoké zdanění. Zároveň dochází k častým daňovým únikům a poplatníci hledají různé skuliny v zákonech.

Příjmy do státního rozpočtu u daní z příjmu FO, jak je vidět na Grafu 3, od roku 2000 neustále rostly, a to až do roku 2005. Následně došlo k poklesu o 6,8 mld. Kč, což vzhledem k celkové výši, která se pohybuje kolem 140 mld. Kč, není tak výrazné. Změna trendu v roce 2006 byla nejspíše způsobena novelizací zákona o daních z příjmů, kdy došlo ke snížení daňové sazby v prvním (z 15 % na 12%) a druhém (z 20 % na 19%) daňovém pásmu, zároveň se také rozšířilo první pásmo, kdy příjmy mohly dosáhnout 121 200 Kč, aniž by došlo k progresy daňové sazby. Což je nárůst o 12 000 Kč oproti předchozímu období. Dále došlo k uplatňování slev na dani, místo odčitatelných položek z daňového základu. V roce 2007 bylo dosaženo největších příjmů z této daně z vymezeného období, a to 152 mld. Kč, od této částky následoval velký pokles až do roku 2009, za tyto dva roky příjmy klesly o 25,3 mld. Kč. Rok 2009 byl tedy krizový, co se týče příjmů z daně z příjmů FO. Je možné, že tento pokles byl způsoben mimo ekonomické recese také legislativní změnou, kdy od 1. ledna 2008 byla zavedena jednotná sazba daně z příjmů FO ve výši 15 %. Do této doby fungovaly klouzavě progresivní sazby, které se zvyšovaly s rostoucím základem daně.

Od tohoto propadu následuje pozvolný růst přibližně o 3 mld. Kč ročně, který se zvýšil od roku 2013 na 5 mld. Kč, kdy došlo k další legislativní změně, a to zavedení tzv. solidárního zvýšení daně. U nadlimitních příjmů je daň zvýšena o dalších 7 % podle podmínek uvedených v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu.

Graf 3: Vývoj výnosů z DzP FO

Zdroj: vlastní zpracování z dat MF CR (2015)

Závěrem je možné k této dani říci, že se může jednat o významný stabilizátor v ekonomickém prostředí státu, neboť v letech nejvyššího ekonomického růstu umožňuje tvorbu zdrojů, které mohou být následně využity k oživení ekonomiky v době hospodářské recese.

5.2 Daň z příjmů právnických osob

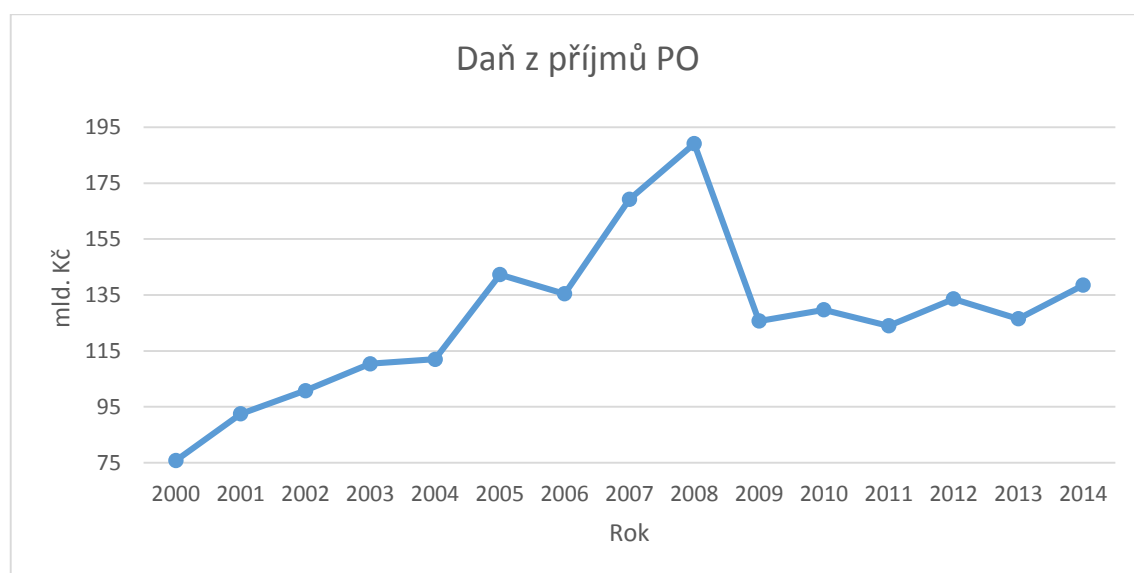
Druhá příjmová daň je právě daň z příjmů PO, často nazývána korporátní daní, která je v porovnání s daní z příjmů FO poměrně mladou daní a zdaňuje příjmy, které souvisejí s podnikáním.

Dlouhodobě vedou odborníci diskuse, zda je existence této daně vůbec vhodná či nutná. A to z důvodu, že konečnými vlastníky jsou vždy fyzické osoby, proto je zde návrh, nechat zdanění až do okamžiku, kdy se tento příjem stane konečným příjmem vlastníka (na takovém principu funguje zdanění veřejných obchodních společností). Na druhou stranu je velmi jednoduché stanovit základ daně, jak tvrdí Vančurová a Láchová (2014), a jsou zde i lepší možnosti kontroly.

Přestože má sazba daně z příjmů právnických osob klesající trend, výnosy z této daně neklesají, což dokazuje níže uvedený graf. Důvodem rostoucích výnosů mohou být rostoucí zisky právnických osob, dále zde může působit psychologický efekt klesající sazby daně, která může působit proti ochotě právnické osoby podstupovat riziko nelegálního

daňového úniku. Sazba daně od roku 2003, kdy činila v porovnání se současností neuvěřitelných 31 %, neustále klesala, a to až do roku 2010, kdy se tento pokles zastavil na 19 %. V porovnání s Evropskou unií je výše sazby podprůměrná, ale alespoň nedochází k přesunu kapitálu do zahraničí, čímž by stát přišel o část příjmů. I při této sazbě tvoří DzP PO kolem 10 % na celkových daňových příjmech.

Graf 4: Vývoj výnosů z DzP PO

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

Na Grafu 4 je vidět vývoj výnosů z korporátní daně, stejně jako tomu bylo v případě daně z příjmů fyzických osob, výnosy se zde od roku 2000 postupně zvyšovaly až do roku 2008, pokud pomineme mírný pokles v roce 2006, kdy příjmy dosáhly svého maxima s necelými 190 mld. Kč. Pak ale nastal pravděpodobně v důsledku světové hospodářské krize obrovský pokles o skoro 65 mld. Kč. Kromě krize došlo opět ke snížení daňové sazby z 21 % na 20 % a dalším legislativním změnám. Od této doby se výše příjmů pohybuje kolem 120 mld. Kč.

Daň z příjmů právnických osob umožňuje stejně jako daň z příjmů fyzických osob vytvářet rezervy či zdroje využitelné v dobách hospodářské recese, proto může být tato daň v České republice významným stabilizátorem ekonomiky. Pro budoucí odhady by výraznější zvyšování výnosů obou daní z příjmů mohlo být varováním před kolísáním ekonomiky s následujícím poklesem hospodářského růstu nebo počátkem recese.

Klesající sazby daně z příjmů právnických osob následované rostoucími příjmy z této daně dokazují skutečnost, že potřebných příjmů z daní je možné dosáhnout i při relativně

nízkých sazbách daně. Snižování sazeb daně nemusí vždy znamenat pokles příjmů, jelikož se jedná o efekt, který kladně působí na chování daňových subjektů.

5.3 Majetkové daně

Česká republika má jedny z nejnižších majetkových daní, ve srovnání s jinými vyspělými státy. Ale bez ohledu na to, je podíl z majetkových daní na celkových daňových výnosech nejmenší ze všech daňových skupin. Mezi hlavní důvody patří malá hodnota drženého majetku a další příčinou je centrálně plánovaná ekonomika, kdy byl majetek ve vlastnictví státu. V současné době dochází k razantnímu zvýšení těchto daní, což ale souvisí s rizikem platební neschopnosti poplatníků s nižšími důchody. Příjmy z majetkových daní jsou důležité převážně na místní úrovni.

Majetkové daně se skládají ze tří daní: silniční daň, daň z nabytí nemovitých věcí (až do roku 2014 se jednalo o daň z převodu nemovitostí) a daň z nemovitých věcí. Silniční daň, jak je vidět v Tabulce 1, dosahovala ve vymezeném období celkem stabilního výnosu pohybujícího se kolem 5 mld. Kč.

Tabulka 1: Výnosy z majetkových daní

	Daň z nab. nem. věcí	Daň z nem. věcí	Daň silniční		Daň z nab. nem. věcí	Daň z nem. věcí	Daň silniční
2000	5,4	4,5	5,6	2008	9,6	5,2	6
2001	5,8	4,5	5,3	2009	7,8	6,4	4,8
2002	7,2	4,6	5,5	2010	7,5	8,7	5,1
2003	8	4,8	5,7	2011	7,4	8,6	5,2
2004	9,5	4,9	5,5	2012	7,7	9,5	5,2
2005	7,5	5	5,2	2013	8,9	9,8	5,3
2006	7,8	5	5,4	2014	3,7 + 5,6	9,9	5,5
2007	9,8	5,1	5,9				

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

Oproti tomu o vývoji výnosů u daně z nemovitých věcí i daně z nabytí nemovitých věcí se nedá říci, že by byl stabilní, ale výnosy většinou dosahovaly větších částek než právě zmíněná silniční daň. Daň z nemovitých věcí je po celé období ve fázi růstu. Největší výnos byl zaznamenán v roce 2014 z daně z nemovitých věcí ve výši necelých

10 mld. Kč, což bylo maximum. Tuto skutečnost lze vysvětlit novelizací zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, kdy se předmětem daně staly i pozemky určené k zastavění zdanitelnými stavbami, které jsou osvobozené od daně ze staveb, musí být zdaňovány jako stavební pozemky po dobu, než bude stavba dokončena.

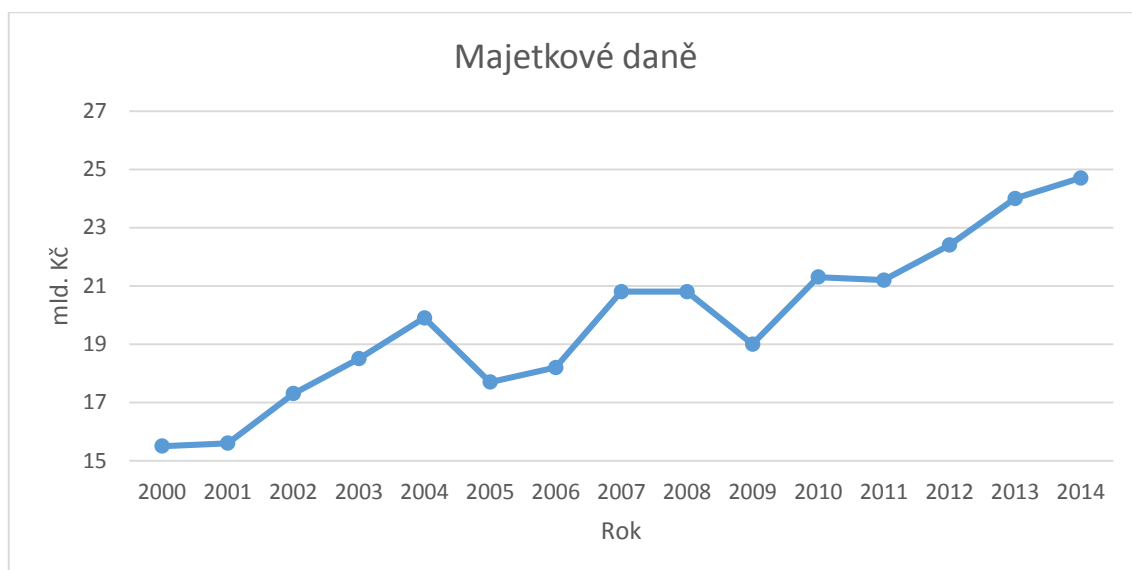
Daň z nabytí nemovitých věcí není tak jednoduché charakterizovat, její výnosy neustále fluktuují s rostoucím trendem. Výnos této daně závisí na sazbách daně, cenách nemovitých věcí (ve vztahu ke stanovení základu daně) a intenzitě obchodování s nemovitostmi. Od roku 2014 došlo ke zrušení daně z převodu nemovitostí a založení nové daně z nabytí nemovitých věcí.

Jak je vidět na Grafu 5, celkový výnos z majetkových daní neustále mírně roste až na poklesy výnosů, ke kterým došlo v letech 2005 a 2009. Z původních 15,5 mld. Kč na začátku vymezeného období se částka vyšplhala v roce 2014 až na 24,7 mld. Kč, za těchto 14 let došlo ke zvýšení výnosu skoro o 10 mld. Kč.

Pokles v roce 2005 lze vysvětlit změnou sazby z daně z nabytí nemovitých věcí (v té době ještě daň z převodu nemovitostí), která se snížila z 5 % na 3 %, a to s platností od 1. 1. 2004. Ale rok 2004 byl ještě ovlivněn inkasem daňových povinností vzniklých do konce roku 2003. K dalšímu snížení výnosů z majetkových daní došlo v roce 2009 o 2,2 mld. Kč, což může být následkem světové hospodářské krize, jelikož nedošlo k žádným výrazným změnám v legislativě. Následně v roce 2004 došlo k růstu výnosu o 2,3 mld. Kč. Tuto skutečnost lze zdůvodnit úpravou zákona č. 362/2009 Sb., v němž došlo ke zdvojnásobení sazeb u daně z pozemků v případě vybraných pozemků.

Od roku 2014 došlo ke zrušení daně z převodu nemovitostí a založení nové daně z nabytí nemovitých věcí.

Graf 5: Vývoj výnosů z majetkových daní

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

Majetkové daně jsou řazeny mezi přímé daně společně z daněmi z příjmů, které jsou stabilizátory hospodářského vývoje. U těchto daní není však stabilizační efekt tak jasný, jelikož předmětem daně jsou nemovité věci, a ty reagují na vývoj hospodaření státu velmi obtížně. Proto je třeba rozlišit vliv daně z nabytí nemovitých věcí, která může růst v období, kdy dochází ke konjunktúře (ekonomickému růstu) a naopak může klesat vlivem změn na trhu nemovitých věcí v době ekonomické recese.

Naproti tomu u daně z nemovitých věcí nelze očekávat, že její výnos bude výrazněji reagovat na hospodářský vývoj. Spíše lze předpokládat silný vliv sazeb daně na daňové výnosy.

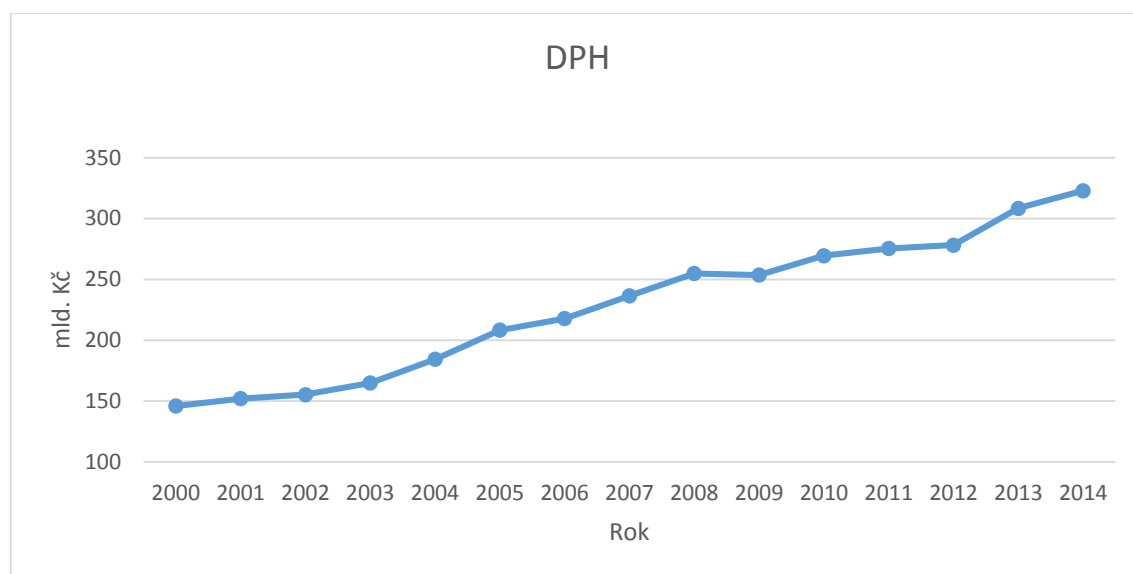
5.4 Daň z přidané hodnoty

Výnosy z DPH patří spolu s příspěvkem na sociální zabezpečení k nejvýraznějším příjmům a neustále rostou. V současné době se výnosy daně z přidané hodnoty pohybují kolem 300 mld. Kč (Graf 6). Výši vybrané daně z přidané hodnoty ani příliš neovlivnila ekonomická krize, v roce 2009 došlo pouze k velmi nepatrnému poklesu oproti roku 2008, rozdíl činil 1,4 mld. Kč. Což je vzhledem k celkové výši zanedbatelná částka. Největší růst daňových výnosů v tomto vymezeném období byl zaznamenán v roce 2013, kdy výnos DPH vzrostl o 30,3 mld. Kč, čímž překročil hranici 300 mld. Kč na 308,5 mld. Kč. V předchozím roce výnos dosahoval 278,2 mld. Kč. Tento růst byl pravděpodobně ovlivněn mimo jiné zvýšením sazeb DPH. Základní sazba se změnila z 20 % na 21 % a o jedno

procento vzrostla i snížená sazba, a to na 15 %. Ovšem předchozí změny v daňových sazbách u daně z přidané hodnoty se nijak nedotkly daňových výnosů. V roce 2004 základní sazba klesla o 3 %, tj. z 22 % na 19 %, u snížené sazby k žádném změně nedošlo, zůstala na 9 %, ale výnosy DPH stále rostly, což ale nebyla jediná změna. Přijetím zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty také došlo ke snížení registrační hranice na 1 000 000 Kč. Na uvedený vývoj mohlo mít v roce 2004 vliv přeražení poměrně velkého počtu položek zboží a služeb ze snížené sazby do sazby základní. Důvodem bylo nevyjednání výjimek mezi ČR a EU a dodržení směrnic EU.

Na druhé straně v roce 2012 základní sazba zůstala na 20 %, ale snížená sazba dosahovala 14 %, což bylo o 4 % více než v minulém roce, přesto se výnosy skoro nezměnily, vzrostly o necelé 3 mld. Kč. Přitom průměrný růst výnosů ve sledovaném období činí 12,64 mld. Kč. Pravděpodobně počet položek zboží a služeb ve snížené sazbě nemá tak významný vliv na celkový výnos daně. Tyto skutečnosti mohou být do určité míry vodítkem při dalších úpravách sazeb této daně.

Graf 6: Vývoj výnosu z DPH

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

5.5 Spotřební a energetické daně (ekologické)

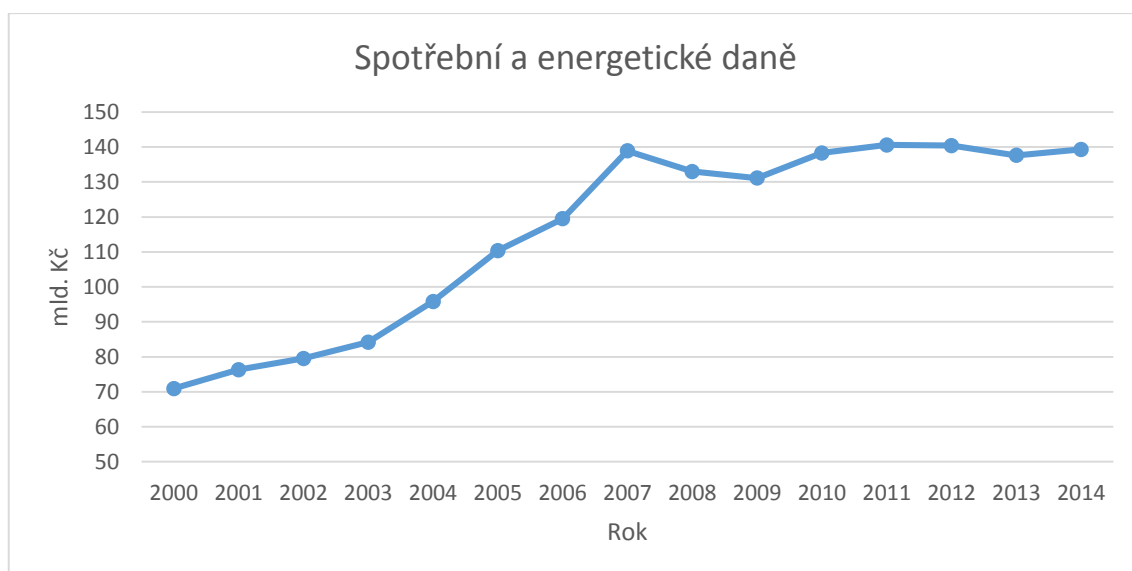
Podíl výnosů ze spotřebních a ekologických daní je v posledních letech celkem stabilním výnosem. Na začátku sledovaného období došlo ke zvýšení výnosů spotřebních daní, a to po vstupu do Evropské unie (Graf 7). Důvodem je potřeba ČR dodržet minimální

sazby spotřebních daní stanovených předpisy Evropské komise. Tento růst se zastavil v roce 2007, kdy bylo dosaženo 138,9 mld. Kč.

K 1. 1. 2008 byly zavedeny energetické daně, nazývané také daněmi ekologickými. Požadavkem při jejich zavedení bylo, aby tyto daně byly výnosově neutrální, proto v době jejich zavedení došlo ke snížení sazby sociálního zabezpečení.

Následně v období hospodářské krize výnosy mírně klesly, ale od roku 2010 si drží stabilní úroveň a přinášejí do státního rozpočtu kolem 140 mld. Kč. V roce 2010 došlo také u spotřebních daní ke zvyšování sazeb, a to opět z důvodu růstu některých minimálních sazeb spotřebních daní EU.

Graf 7: Vývoj výnosů ze spotřebních a energetických daní

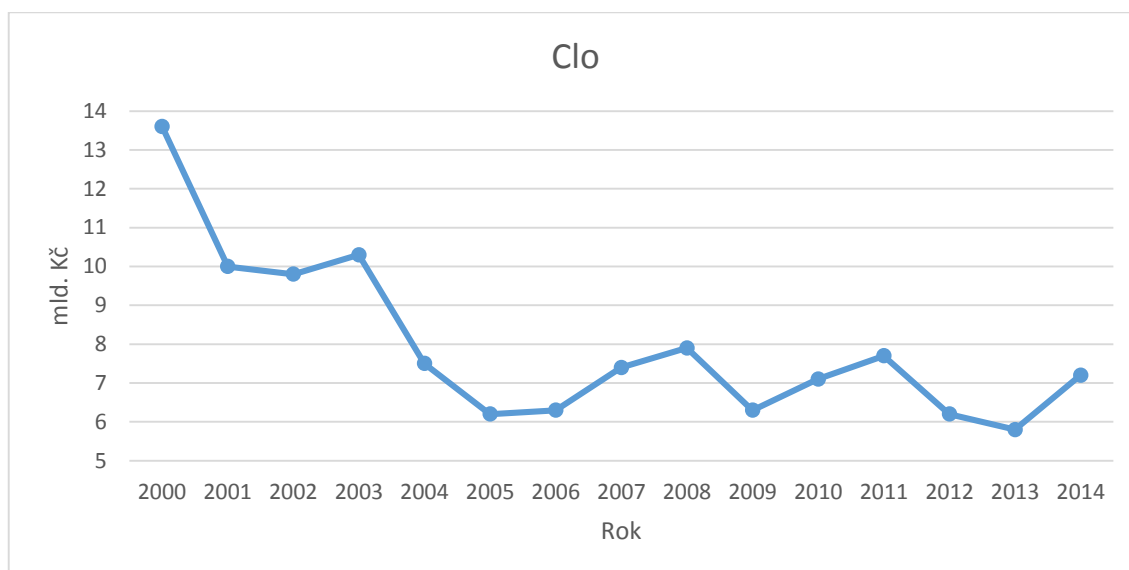

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

5.6 Clo

Peněžní prostředky vybrané z cla nikdy nepatřily mezi výrazné příjmy rozpočtu České republiky, výnosy jsou srovnatelné s majetkovými daněmi. Na rozdíl od všech ostatních výnosů jedině u cla dochází k soustavnému poklesu (Graf 8). V roce 2004 došlo k výraznému poklesu příjmů získaných z cla, důvodem byl vstup ČR do Evropské unie. Čímž došlo k odstranění celních poplatků při obchodování s dalšími členy EU. Při srovnání se začátkem sledovaného období se jedná o 55% pokles na 7,5 mld. Kč. V následujících letech se vybraná hodnota stále pohybuje kolem 7 mld. Kč. Nejnižší hodnoty bylo dosaženo v roce 2013, kdy příjem z cla dosahoval pouze 5,8 mld. Kč.

Graf 8: Vývoj výnosů z cla

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

5.7 Sociální zabezpečení

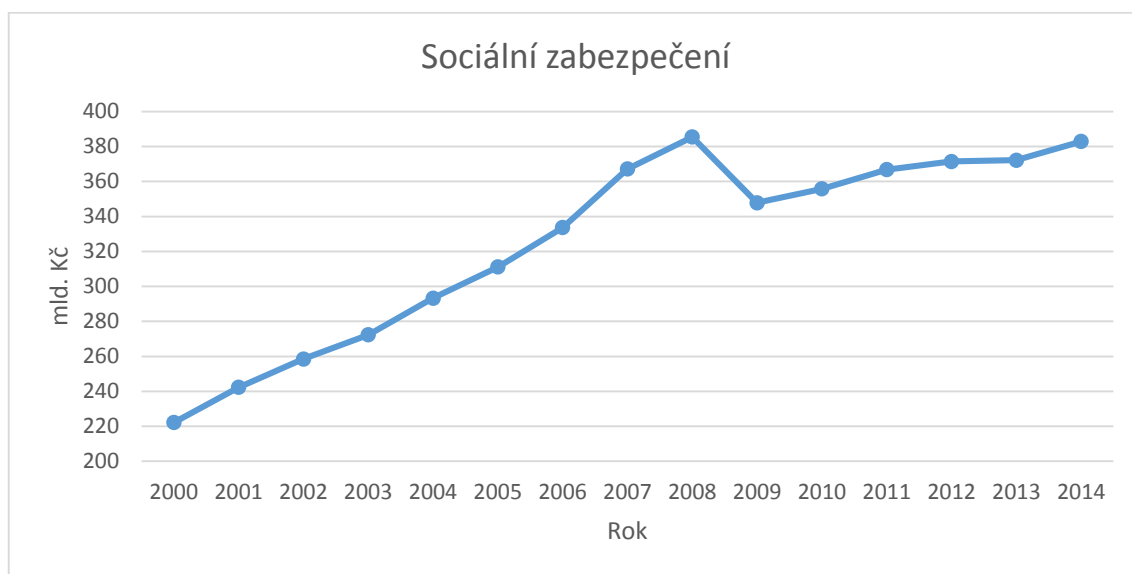
Příspěvky na sociální zabezpečení mají nejvyšší podíl na daňových příjmech České republiky, tvoří skoro polovinu veškerých daňových příjmů. Příspěvky jsou velmi blízce spjaty s daněmi z příjmů, jelikož základem pro výpočet velikosti příspěvků je právě příjem.

V současné době dochází k problému, kdy se zvyšuje podíl postproduktivních občanů, kteří jsou závislí svými důchody na produktivním obyvatelstvu. Vzhledem k rostoucím výdajům sociálního zabezpečení, které je předpokládáno i v budoucnosti, vlády zvažují zavedení fondového financování, kdy by si lidé na důchody sami spořili, místo stávajícího průběžného financování.

U osob samostatně výdělečně činných (OSVČ) postupně dochází ke zvyšování vyměřovacího základů daně. Do roku 2004 byl základ definován jako 35 % z rozdílu příjmů a výdajů, od tohoto roku došlo ke zvýšení na 40 % z rozdílu příjmů a výdajů, po další dva roky došlo ke zvýšení vždy o 5 %. Od roku 2006 se tedy vyměřovací základ drží na 50 % z rozdílu, což vydrželo až do současnosti. Ale příjmy ze sociálního zabezpečení hrazené OSVČ tvoří velmi malou část, převažují výnosy z příspěvků hrazené za zaměstnance, u kterého je základem hrubá mzda.

Jak je vidět na Grafu 9, tak výnosy z příspěvků na sociální zabezpečení skoro po celou dobu sledovaného období rostly, a to v průměru o 20 mld. Kč ročně. Pouze v roce 2009 došlo poklesu o 37,64 mld. Kč, podobně jako u daně z příjmů fyzických osob. Důvodem je vazba pojistného na zdanitelné příjmy. Výnosy ze sociálního zabezpečení se vyvíjí podobně jako výnosy zmíněné daně, pokud nedojde ke změně sazeb. A stejně tak jako jsou daně z příjmů považovány za stabilizátory vývoje ekonomiky, tak se i sociální zabezpečení jeví jako stabilizátor.

Graf 9: Vývoj výnosů ze sociálního zabezpečení

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

6 Vyhodnocení vývoje daňových výnosů

Tato část práce se bude věnovat zkoumání vývoje daňových výnosů z jednotlivých daní ve vztahu k hospodářskému cyklu. V předchozí kapitole jsou výnosy z jednotlivých daní zobrazeny liniovými grafy, na kterých je vidět postupný vývoj výnosů v období od roku 2000 do roku 2014 a u každého grafu je nástin vlivů, které mohly působit změny ve velikosti daňových výnosů. Cílem této kapitoly je vyhodnocení, zda hospodářský cyklus ovlivňuje velikost daňových výnosů, kterých daní se týkají změny výnosů v souvislosti s hospodářským cyklem a zda tyto daně mohou fungovat jako tzv. vestavěné stabilizátory ekonomiky.

Ale je třeba podotknout, že vymezené období není dostačující k prezentaci všeobecně platných závěrů ve vztahu daňových výnosů a hospodářského cyklu. Tento vztah je také ovlivněn dalšími skutečnostmi a ekonomickými podmínkami, které v daném období v České republice nastaly.

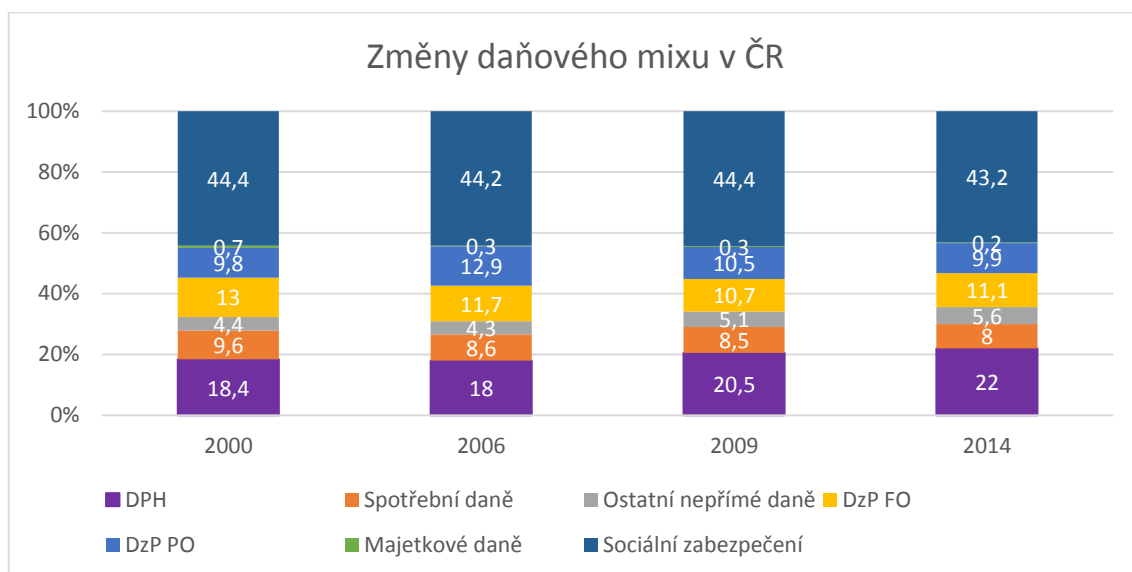
6.1 Daňový mix ve významných obdobích

V této podkapitole je zobrazena podoba daňového mixu ve čtyřech různých letech. Jedná se o začátek a konec období, kterým se zabývá celá tato práce a dále rok 2006 jako zástupce hospodářského vrcholu a také opak, tedy hospodářské dno, což je představeno rokem 2009, jako dopad světové hospodářské krize.

Jak je vidět na Grafu 10, struktura daňového mixu se nijak výrazně nemění, největší podíl má ve všech obdobích sociální zabezpečení vždy kolem 44 % na celkových daňových příjmech, druhým nejvýznamnějším příjmem je DPH. V tomto případě podíl není v jednotlivých letech stejný, ale postupně se zvyšuje, což tedy nemůže být vlivem hospodářského cyklu České republiky. Přibližně stejné podíly v daňovém mixu mají DzP FO a DzP PO, v obou případech se podíl pohybuje kolem 10 %.

U těchto dvou daní došlo k poklesu v období hospodářské recese, ale v případě DzP PO tento pokles pokračuje i v roce 2014.

Graf 10: Daňový mix v ČR

Zdroj: vlastní zpracování z dat Eurostatu (2015)

Ze složení daňového mixu tedy rozhodně nelze určit vliv hospodářského cyklu na daňové výnosy. Pokud by totiž došlo k poklesu výnosů ze všech daní v důsledku hospodářské recese, daňový mix by tento pokles stejně nezaznamenal, jelikož struktura a velikost podílů by zůstala stejná.

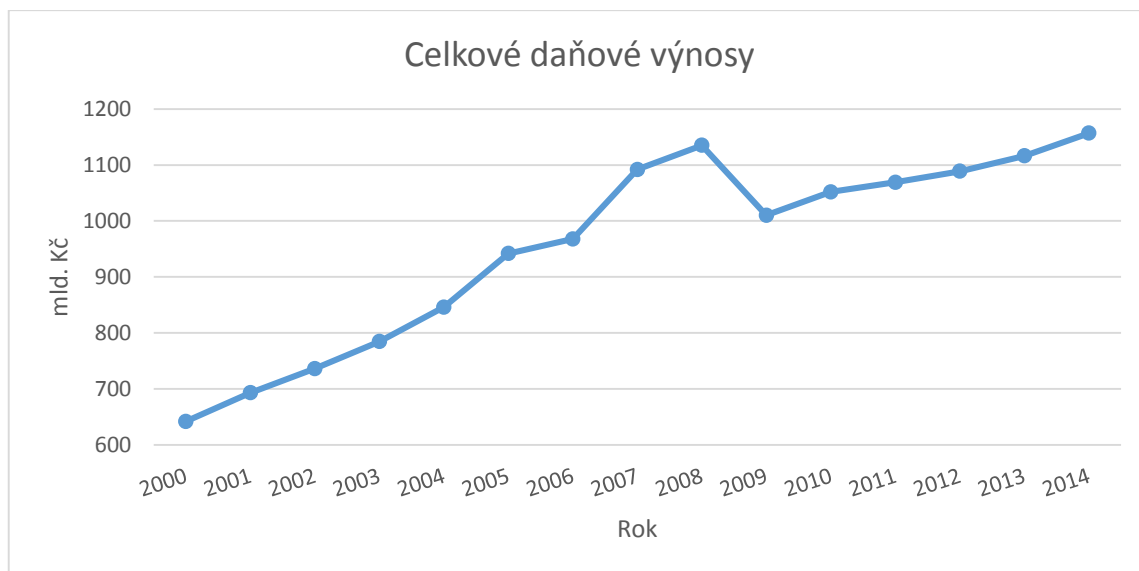
6.2 Vývoj celkových daňových výnosů

Celkové daňové příjmy včetně příspěvků na sociální zabezpečení tvoří kolem 90 % celkových příjmů státního rozpočtu. Zbýlých 10 % je získáváno z kapitálových příjmů a především z transferů z Evropské unie.

Jak je vidět na Grafu 11, daňové výnosy neustále rostou a v současné době jejich výše přesahuje 1 bilion Kč., přitom na začátku sledovaného období daňové příjmy dosahovaly něco málo přes 600 mld. Kč. Daňové výnosy průměrně každý rok vzrostly o necelých 40 mld. Kč. Nejvyšší růst byl zaznamenán v roce 2007, ve kterém došlo ke zvýšení oproti přechozímu roku o 124 mld. Kč. O dva roky později došlo ke změně ve stejné výši, ale na rozdíl od roku 2007, kdy se daňové výnosy zvýšily, v roce 2009 došlo k poklesu. Od této doby neustále rostou a v roce 2014 už přesáhly maximum, jehož bylo dosaženo právě v roce 2007. Nejvyšší daňové výnosy v roce 2007 by se daly vysvětlit ekonomickým vrcholem, kterého bylo dosaženo o rok dříve a jelikož jsou daně vybírány zpětně, je pochopitelné, že tedy nejvyšší daňové výnosy musely být zaznamenány až v roce 2007.

Na druhou stranu kdyby to takto opravdu fungovalo a daňové výnosy byly závislé na hospodářském cyklu s ročním zpožděním, měl by být největší pokles až v roce 2010 a ne jak je vidět již v roce 2009, jelikož právě v tomto roce se krize nejvíce projevila. Z čehož vyplývá, že daňové výnosy nejsou příliš ovlivňované hospodářským cyklem.

Graf 11: Vývoj celkových daňových výnosů

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

6.3 Velikost výnosů z jednotlivých daní

Pro porovnání výnosů z jednotlivých daní jsou v následující Tabulce 2 vypočítány meziroční změny výnosů z jednotlivých daní, a to v mld. Kč. U každého druhu daně je uvedena průměrná změna ve výnosech za celé čtrnáctileté období, ve kterém jsou tyto příjmy sledovány. Odlišnou barvou je vyznačen nejvyšší růst výnosů a naopak také největší pokles.

Tabulka 2: Meziroční změna výnosů z jednotlivých daní v mld. Kč

Rok	DzP FO	DzP PO	Majetkové daně	DPH	Spotř. a en. daně	Clo	SZ
2000	-	-	-	-	-	-	-
2001	6,4	16,7	0,1	6	5,4	-3,6	20,14
2002	10,6	8,3	1,7	3,3	3,2	-0,2	16,19
2003	8,8	9,6	1,2	9,7	4,7	0,5	13,86
2004	9,3	1,6	1,4	19,4	11,6	-2,8	20,93
2005	10,4	30,3	-0,2	24	14,6	-1,3	17,88

2006	-6,8	-6,9	-1,5	9,5	9,1	0,1	22,52
2007	15,1	33,8	2,6	18,6	19,4	1,1	33,44
2008	-8,7	19,9	0,4	18,5	-5,9	0,5	18,36
2009	-16,6	-63,4	-2,2	-1,4	-1,9	-1,6	-37,64
2010	3,3	4	2,3	16	7,2	0,8	7,98
2011	3,4	-5,7	-0,1	5,9	2,3	0,6	10,98
2012	2,9	9,6	1,2	2,8	-0,2	-1,5	4,68
2013	5,3	-7,1	1,6	30,3	-2,8	-0,4	0,69
2014	5,2	12	0,7	14,4	1,7	1,4	10,74
průměr	3,47	4,48	0,66	12,64	4,89	-0,46	11,48

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

U většiny daní byl důležitým rokem rok 2007, a to z hlediska růstu a pak rok 2009, pro největší poklesy výnosů. U přímých daní je toto vysoké zvýšení daňových výnosů v roce 2007 způsobené tím, že v předchozím roce naopak došlo k poklesu. Takže pokud by se vzala v úvahu absolutní celková vybraná částka, nebude se jednat o maximální částku výnosů z této daně, ale při meziročním srovnání došlo k nejvyššímu relativnímu růstu výnosů. U daní z příjmů PO k podobnému zvýšení došlo i v roce 2005, v obou případech daň vzrostla o více jak 30 mld. Kč. (u této daně ale také došlo k obrovskému poklesu v roce 2009, který dosáhl více jak 60 mld. Kč). V roce 2007 došlo také k nejvyššímu zvýšení výnosu ze spotřebních a energetických daní, a také u příspěvků ze sociálního zabezpečení. Což není nijak zvláštní, právě naopak, protože sociální zabezpečení se odvíjí od daní z příjmů. Je logické, že pokud došlo u obou těchto daní ke zvýšení, musí dojít i ke zvýšení u příspěvků na sociální zabezpečení. Tento vztah potvrzují i největší poklesy výnosů, ke kterým u daní z příjmů došlo v roce 2009, pokles opět zaznamenaly i příspěvky na SZ. Celkově v roce 2009 klesly výnosy ze všech daní kromě cla a energetických daní. Clo se celkově hodně odchyluje od ostatních daní, jeho stěžejní roky jsou začátek sledovaného období rok 2001, kdy došlo k poklesu o 3,6 mld. Kč a naopak konec období, kdy došlo k růstu o 1,4 mld. Kč oproti předchozímu roku. Clo se také od ostatních daní liší tím, že u něj jako průměrná změna vychází pokles, není sice nijak výrazný, ale u všech ostatních daní je zaznamenán růst. Důvodem může být, že clo vlastně není typická daň a ani se nejedná o významný příjem veřejných rozpočtů. Ke konci sledovaného období došlo také k nejvyššímu růstu u DPH, a to o 30,3 mld. Kč. Což je výrazně vyšší v porovnání s druhým nejvyšším růstem, který se pohyboval kolem 18 mld. Kč.

Tabulka 3: Procentní meziroční změny v obdobích nejvyššího růstu a recese

Rok	DzP FO	DzP PO	Majetkové daně	DPH	Spotř. a en. daně	Clo	SZ	Reálné HDP
2004	7,50	1,45	7,57	11,76	13,78	-27,18	7,68	1,3
2005	7,80	27,05	-1,01	13,02	15,24	-17,33	6,10	1,3
2006	-4,73	-4,85	-7,61	4,56	8,24	1,61	7,24	0,3
2008	-5,72	11,76	1,92	7,83	-4,25	6,76	5,00	-3,3
2009	-11,58	-33,53	-10,38	-0,55	-1,43	-20,25	-9,76	-7,1
2012	2,17	7,74	5,66	1,02	-0,14	-19,48	1,28	-3,2

Zdroj: vlastní zpracování z dat MFCR (2015)

Tabulka 3 obsahuje meziroční změny v procentech ve výnosech z jednotlivých daní a v posledním sloupci jsou uvedeny meziroční procentní změny reálného HDP. Jsou zde pouze dvě období, a to nejvyšší hospodářský růst České republiky, ke kterému došlo v letech 2004–2006 a následně nejvyšší hospodářská recese, ke které došlo zanedlouho po hospodářském růstu, v letech 2008–2009.

U daně z příjmů fyzických osob sice v letech 2004 a 2005 došlo ke zvýšení výnosů, ale v roce 2006, který je považován za vrchol hospodářského růstu České republiky, již byl zaznamenán pokles výnosů z DzP FO. Ten pokračoval i v následujících letech. Je tedy zřejmé, že hospodářský cyklus nemá na tuto daň příliš velký vliv.

Podobně je tomu i u DzP PO, stejně jako o DzP FO došlo již ke snížení výnosů v roce 2006 a naopak v době, kdy se zde v roce 2008 začala projevovat krize, se dokonce výnosy z této daně zvýšily oproti předchozímu roku o 11 %, z čehož vyplývá, že ani druhá z příjmových daní není ovlivněna hospodářským cyklem.

Ani majetkové daně, které patří stejně jako předchozí dvě daně mezi daně přímé, nejsou očividně ovlivněny hospodářským cyklem. V době hospodářského růstu zde docházelo k poklesu, naopak na začátku hospodářské recese výnosy z majetkových daní o něco málo stouply a pak došlo k dalšímu výraznému poklesu výnosů. Hospodářský cyklus tedy není ani zde výrazným faktorem, který by ovlivňoval výnosy z majetkových daní.

Nyní se dostáváme k nepřímým daním, jednou z nich je DPH. Podle údajů v tabulce je vidět, že výnosy s hospodářským růstem také rostly, první dva roky byl růst přibližně stejný a následně se o něco snížil, stejný průběh byl zaznamenán i v případě růstu HDP. Jedinou odchylkou je rok 2008, ve kterém si již začala projevovat krize, a došlo tedy

k poklesu HDP, DPH naopak o něco stouplu a mírný pokles byl zaznamenán až o rok později. U této daně lze tedy říct, že kopíruje hospodářský cyklus, ale s určitým zpožděním.

Spotřební a energetické daně, které se také řadí mezi nepřímé daně, jsou ovlivněny hospodářským cyklem státu. V obou případech v prvních dvou letech došlo k výraznějšímu růstu, v roce 2006 už růst nebyl tak razantní a následně v roce 2008 již došlo k poklesu výnosů z těchto daní, stejně jako začala klesat ekonomika.

Poslední dvě skupiny, ze kterých plynou příjmy do veřejných rozpočtů, nejsou typickými daněmi. Jedná se o clo a příspěvky na sociální zabezpečení. Ani jedna z těchto skupin není ovlivněna hospodářským cyklem. Na clo cyklus nemá vůbec žádný vliv, spíše právě naopak. V období, které je považováno za hospodářský růst, clo právě klesalo a následně začalo růst. V době hospodářského růstu mohl převažovat vývoz nad dovozem, proto pro hodnocení vývoje daňových výnosů ve vztahu k hospodářskému cyklu připadá v úvahu otázka, zda mohou zdanitelné příjmy reagovat opožděně nebo naopak před projevem recese celého hospodářství ČR.

Ani u příspěvků na sociální zabezpečení není vidět jednoznačná spojitost s hospodářským cyklem, výnosy každoročně stouply, i v roce 2008, kdy už docházelo k poklesu HDP. Ke snížení výnosů došlo až v roce 2009, ve kterém se v České republice naplno projevila hospodářská krize.

Celkově lze tedy říci, že hospodářský cyklus není významným faktorem, který by působil na vývoj výnosů u přímých daní ani u cla a sociálního zabezpečení. Pouze v případě nějaké hlubší recese u těchto příjmů došlo k poklesu výnosů, jinak jsou ovlivněny převážně legislativními změnami.

U nepřímých daní, převážně tedy u spotřebních a energetických daní, byla prokázána největší závislost s hospodářským cyklem oproti ostatním daním. Ale i v tomto případě daně reagují na hospodářský cyklus velmi mírně.

Pro potvrzení tohoto závěru je v tabulce uveden ještě jeden řádek, a to rok 2012, kdy oproti předchozímu roku došlo také k menší recesi. Tento rok potvrdil, že cyklem jsou nejvíce ovlivněny spotřební a energetické daně, u ostatních daní k žádnému poklesu výnosů oproti předchozímu roku nedošlo, což dokazuje, že nejsou ovlivňovány krátkodobou recesí, ale pokud již trvá déle a je hlubší, jsou ovlivněny veškeré příjmy, což je

ale také důsledkem např. nezaměstnanosti a dalších faktorů, které souvisí s hospodářskou recesí.

6.4 Korelační analýza

Korelační analýza testuje hypotézu o nulové hodnotě korelačního koeficientu, přičemž se předpokládá, že korelace neexistuje, což znamená, že veličiny jsou nezávislé. Proti tomu existuje alternativa, která počítá s existencí korelace.

$$H_0: \rho_{yx} = 0$$

$$H_1: \rho_{yx} \neq 0$$

Nulovou hypotézu lze zamítnout v případě, že p-hodnota bude menší než 0,05.

Tabulka 4: Korelační analýza celkových daňových příjmů a HDP

Korelace	R ²	p-hodnota
Reálné HDP	-	-
Celkové daňové příjmy	0,1205	0,2048

Zdroj: vlastní zpracování

Jak je vidět, v tomto případě nelze zamítnout nulovou hypotézu (Tabulka 4), jelikož tato hodnota překračuje stanovený limit. Není tedy prokázána nezávislost, ale ani závislost mezi daňovými příjmy a změnou HDP. Dále z výsledné p-hodnoty 0,2, která je až neobvykle vysoká, lze vyvodit, že tento model nemá příliš velký smysl, a proto je možné se přiklonit k variantě, že mezi veličinami neexistuje příliš velká závislost.

Tato analýza také zjistila koeficient determinace R², který vysvětluje variabilitu závisle proměnné (v tomto případě se jedná o daňové příjmy) vzhledem k nezávisle proměnné (HDP). I tento koeficient, ve výši 0,12 spíše potvrzuje velmi nízkou závislost daňových příjmů na velikosti HDP. Toto číslo lze vysvětlit tak, že změny v daňových příjmech jsou způsobeny pouze z dvanácti procent změnou ekonomického cyklu.

Stejná analýza byla následně provedena i u dalších daňových příjmů, jednalo se o součet daní z příjmů, jednotlivé daně z příjmů a také nepřímé daně (součet DPH a spotřebních a ekologických daní).

Výsledky jsou vidět v Tabulce 5, která ukazuje, že model není příliš vhodný, jelikož p-hodnoty dosahují ještě vyšších hodnot než u korelační analýzy celkových daňových

příjmů. Dokonce i koeficient determinace vychází nulový. HDP nemá přílišný vliv na daňové příjmy. Pouze u nepřímých daní je znát určitá souvislost s ekonomickým cyklem, p-hodnota konečně vychází v rozumné výši, a sice 0,088 a koeficient determinace dokonce 0,2. Lze tedy říci, že změna nepřímých daní se dá z 20 % vysvětlit změnou HDP.

Touto analýzou bylo dosaženo stejných výsledků jako v předchozí kapitole, ve které byly porovnávány meziroční změny daňových příjmů vzhledem k reálnému HDP.

Tabulka 5: Korelační analýza daňových příjmů

Korelace	R ²	p-hodnota
Reálné HDP	-	-
Daně z příjmů	0,0005	0,938067
DzP FO	0,000041	0,981984
DzP PO	0,001313	0,897976
Nepřímé daně	0,206924	0,088443

Zdroj: vlastní zpracování

Při porovnávání meziročních příjmů byl v některých případech znatelný časový posun. Jednalo se o výnosy z daní z příjmů, které rostly i v roce, kdy ekonomika již začala klesat, ale pokles následně skončil ve stejném roce (2009) jak u ekonomiky, tak i u výnosů z těchto daní.

Proto je zde pro zjištění, zda má na vztah daňových výnosů a změnu ekonomického cyklu vliv časový posun, vytvořena znovu korelační analýza, ale s časovým posunem. Jedná se tedy o to, že daňové příjmy za rok 2001 jsou porovnávány s reálným HDP za rok 2000, tyto výsledky jsou zaznamenány v Tabulce 6.

U celkových daňových příjmů vychází horší výsledky, a to jak koeficient determinace, tak i p-hodnota, takže v tomto případě časová hodnota nehraje velkou roli ve velikosti daňových příjmů vzhledem k ekonomickému cyklu.

U dílčích složek, převážně u daní z příjmů jsou již výsledky lepší s tímto časovým posunem. Došlo k výraznému snížení p-hodnoty, takže tento model je vhodnější a R² již také nevyhází nulové, ale objevil se 7% vliv HDP na tyto výnosy, tento výsledek je dán převážně daněmi z příjmů PO, jelikož u samostatné DzP FO znovu vychází koeficient determinace skoro nulový.

Co se týče nepřímých daní, je zvláštní že R^2 je zde skoro stejné jako v analýze bez časového posunu, ale vzhledem k p-hodnotě je lepší analýza bez časového posunu, kde dosahuje 0,08 a v případě s časovým posunem znovu přesáhla hodnotu 0,1.

Tabulka 6: Korelační analýza s časovým posunem

Korelace	R^2	p-hodnota
Reálné HDP	-	-
Celkové daňové výnosy	0,078165	0,333018
Daně z příjmů	0,032420	0,537922
DzP FO	0,003612	0,838273
DzP PO	0,052245	0,431873
Nepřímé daně	0,207877	0,101315

Zdroj: vlastní zpracování

Korelační analýza, která zkoumá závislost mezi daňovými výnosy (ať už celkovými nebo dílčími) a ekonomickým cyklem, potvrdila stejný výsledek jako při porovnání meziročních změn. Ekonomický cyklus má určitý vliv na velikost daňových výnosů, ale nejedná se o nejdůležitější faktor, který je ovlivňuje. Dokonce ani časový posun nezvýšil vliv HDP na daňové výnosy.

7 Závěr

Nejčastěji vyskytovaným slovem v této práci je „daň“, jedno z nejkratších podstatných jmen, které může být v českém jazyce vytvořeno a jaký má velký význam pro společnost. Daně jsou brány v každém státě jako samozřejmost a bez nich by stát ani nemohl správně fungovat. Ne v každé zemi jsou však daně úplně stejné, ale v důsledku globalizace ekonomik dochází ke sjednocování jednotlivých daňových soustav, které jsou tvořeny všemi daněmi, jenž jsou v daném státě vybírány a následně tvoří příjem pro veřejné rozpočty. Struktura daňové soustavy záleží na preferencích vlády, zvyklostech, tradicích apod., jak velký podíl mají jednotlivé daně na celkových daňových příjmech lze jednoduše zjistit z daňového mixu. Ten nám ovšem neřekne, v jaké absolutní výši se pohybují výnosy z daní. A pro potřeby této práce je právě výše výnosů velmi důležitá, proto jsou zde daňové výnosy vyjádřeny v mld. Kč.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda ekonomický cyklus státu má nějaký vliv na velikost výnosů z jednotlivých daní a kterých daní se nejvíce dotýká. Jinými slovy, jak se mění výše daňových výnosů v období hospodářského růstu oproti hospodářské recesi.

Zda jsou výnosy ovlivňovány hospodářským cyklem, je zde zjišťováno na základě porovnávání meziročních změn výnosů z daní se změnami reálného HDP. Na základě této metody bylo dosaženo požadovaného cíle práce.

U obou daní z příjmů nebyla dokázána souvislost s růstem HDP. V obou případech v roce, ve které byla Česká republika z hlediska ekonomiky na vrcholu, tak u příjmů z obou daní naopak došlo k poklesu. A stejně tak tomu bylo i u majetkových daní, které také nevyjadřují žádnou závislost na hospodářském cyklu.

Mezi další výnosy, které nejsou ovlivňovány hospodářským cyklem státu, patří výnosy plynoucí z netypických daní, tedy z cla a sociálního zabezpečení (SZ). U cla dochází souvisle k poklesu výnosů, a na druhé straně, příspěvky ze SZ jsou známé svým neustálým růstem, a to v obou případech bez ohledu na fázi hospodářského cyklu.

Jako poslední zbývají nepřímé daně, mezi které patří DPH a také spotřební a ekologické daně. V obou případech se projevila určitá závislost na průběhu ekonomiky. U DPH se výnosy od cyklu odchýlily pouze v roce 2008, kdy ještě došlo k růstu, jinak byl průběh velmi podobný se změnami HDP.

Jediné daně, které tedy vykazují závislost na vývoji hospodářského cyklu státu, jsou spotřební a ekologické daně. Průběh vývoje výnosů z těchto daní skoro přesně kopíruje vývoj reálného HDP.

Není to sice jednoznačné, protože se jedná o příliš krátké období k vytvoření obecně platných závěrů, ale na základě porovnání vývoje meziročních změn výnosů z jednotlivých daní a vývoje hospodářského cyklu ve vymezeném období lze říci, že hospodářský cyklus není nejvýznamnějším faktorem, který ovlivňuje výnosy z daní. Ve změnách velikosti výnosů sice hraje určitou roli, ale ne tu nejdůležitější. Pouze u spotřebních a ekologických daní se ukázal podobný vývoj jako u HDP. Z těchto daní ovšem neplynou nejvyšší výnosy do veřejných rozpočtů, jedná se spíše o doplňkové výnosy. Na celkových daňových výnosech se podílí pouze 8 %, takže nejsou tak významné. Tento podíl se nezměnil ani v období nejvyššího hospodářského růstu, ve kterém došlo u přímých daní k poklesu výnosů.

Toto tvrzení vychází i z provedené korelační analýzy, která také nepotvrdila závislost mezi vývojem výnosů z daní a ekonomickým cyklem.

Jako důležité faktory, které hrají roli ve změnách daňových výnosů lze místo vývoje ekonomiky státu uvést spíše legislativní změny, ale také nelze zapomenout na vývoj inflace i nezaměstnanosti. Právě vývoj inflace je podle Šebkové (2015) nejvýznamnějším faktorem, který ovlivňuje výši daňových výnosů daně z příjmů právnických osob.

To, že daňové výnosy jsou ovlivněny ekonomickým cyklem pouze slabě, ale neznamená, že mezi nimi není žádná vazba. Daňové výnosy ovlivňují hospodaření státu, a to jako tzv. stabilizátory. V České republice sice není progresivní zdanění důchodů, které je základním automatickým stabilizátorem, ale i tak zde daně z příjmů jako stabilizátor působí, stejně tak i příspěvky na sociální zabezpečení, DPH a určitým způsobem i spotřební daně. Je pravděpodobné, že daňová soustava v ČR působí na omezení výkyvů hospodářského cyklu. Tento závěr je vyvozen z údajů z roku 2007, ve kterém právě u daní z příjmu, SZ a spotřebních a ekologických daní došlo k růstu výnosů, čímž mělo dojít k utlumení růstu ekonomiky, a to se také povedlo, jelikož po roce 2008 ekonomika začala klesat. Je také pravda, že v roce 2007 bylo naposledy použito progresivní zdanění důchodů, což opravdu zafungovalo jako stabilizátor ekonomiky. Možná by nebylo špatné znovuzavedení progresivních daní k zamezení výkyvů v ekonomice.

SUMMARY

The topic of my bachelor thesis is called Tax revenues Fluctuation in the context of economic recession and growth. Actually it is about changing of tax revenues in the Czech Republic and the question is, if they are effected by economic cycle.

In my theoretical part of this work, there is necessary introduction to the tax issue, explaining notion and displaying the tax system, which is followed by a distribution of revenues from the tax to individually budget of the state and the size of the gross domestic product per year that is used to find the economic cycle in this country.

The practical part of this thesis starts with displaying of the development of individual taxes which is worked out by statistics data. Then there is the tax mix in the major periods, which is the start of the period, the top of economics of the Czech Republic in 2006, economic crisis in 2009 and the end of the period. The graph shows that the structure of the tax mix is not changing so much in these year. There was found that the tax revenues are not too effected by economic cycle in comparison with the year on year revenues of individual taxes with the year on year real gross domestic product. The biggest growth of revenues was generally in 2007 and this is not the most important year in the period between 2000 and 2014. On the other hand the most tax revenues declined in 2009, it was the crisis summit, so there is an influence of economic cycle on the tax revenues, but due to the summit of the crisis, the size of the tax revenues could be affected by other factors, for example unemployment or inflation. Only the excise and energy tax have very similar process with the real GDP.

The correlation analysis do not prove the dependence between the tax revenues and economic cycle. Only concerning indirect taxes there was found a very little connection with regard to the economic cycle.

The conclusion is that the economic cycle affects in some way the size of the tax revenues, but it is not the most important factor.

KEY WORDS: tax revenues, economics, dependence

ZDROJE

Knižní zdroje

BRČÁK, J., SEKERKA B., & STARÁ D. (2014). *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk.

BRČÁK, J., SEKERKA B., STARÁ D. & SVOBODA R. (2012). *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Aleš Čeněk.

GRUŇ, L. (2009). *Finanční právo a jeho instituty*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde.

HORTOVÁ, Z. (2010). *Správa daní: [podle zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu]*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.

HRBKOVÁ, J. & kolektiv. (2015). *Společenské vědy pro techniky*. Praha: Grada Publishing.

JUREČKA, V. & kolektiv. (2010). *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing

KUBÁTOVÁ, K. (2000). *Daňová teorie a politika* Praha: Eurolex Bohemia.

KUBÁTOVÁ, K. (2006). *Daňová teorie a politika*. 4., aktualiz. vyd. Praha: ASPI,

KUBÁTOVÁ, K. (2009). *Daňová teorie: úvod do problematiky*. 2., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, Vzdělávání a certifikace účetních.

ŠIROKÝ, J. (2015). *Základy daňové teorie s praktickými příklady*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer.

VANČUROVÁ, A., & BONĚK V. (2011). *Správa daní pro ekonomy*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.

VANČUROVÁ, A., & LÁCHOVÁ L. (2014). *Daňový systém ČR 2014*. 12. aktualiz. vyd. Praha: VOX.

Internetové zdroje

Eurostat Home [online]. [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Ministerstvo financí ČR [online]. ©2005-2013 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/>

Speciální analýzy: Osobní daně v Evropské unii [online]. 2013, [cit. 2015-12-23]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Specialni_analyzy/Specialni_analyzy/Prilohy/euspa_osobni_dane_v_evropske_unii.pdf

ŠEBKOVÁ, L. (2015). *Faktory ovlivňující výši inkasa daně z příjmů fyzických a právnických osob v České republice*. [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: http://theses.cz/id/ctmfe5/zaverecna_prace.pdf

VANČUROVÁ A, *Daňové reformy ČR*. [online]. [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: http://kvf.vse.cz/storage/1218123709_sb_vancurova.pdf

Věstník NKÚ, kontrolní závěry: Výběr cla po vstupu České republiky [online]. (2007). 07/07. [cit. 2015-08-11]. Dostupné z: <http://www.nku.cz/kon-zavery/K07007.pdf>

Zákony České republiky

Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí

Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 362/2009 Sb.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu

Seznam grafů

Graf 1: Rozpočtové určení daní	12
Graf 2: Vývoj HDP	20
Graf 3: Vývoj výnosů z DzP FO.....	24
Graf 4: Vývoj výnosů z DzP PO.....	25
Graf 5: Vývoj výnosů z majetkových daní	28
Graf 6: Vývoj výnosu z DPH.....	29
Graf 7: Vývoj výnosů ze spotřebních a energetických daní	30
Graf 8: Vývoj výnosů z cla	31
Graf 9: Vývoj výnosů ze sociálního zabezpečení	32
Graf 10: Daňový mix v ČR.....	34
Graf 11: Vývoj celkových daňových výnosů	35

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výnosy z majetkových daní	26
Tabulka 2: Meziroční změna výnosů z jednotlivých daní v mld. Kč	35
Tabulka 3: Procentní meziroční změny v obdobích nejvyššího růstu a recese	37
Tabulka 4: Korelační analýza celkových daňových příjmů a HDP	39
Tabulka 5: Korelační analýza daňových příjmů	40
Tabulka 6: Korelační analýza s časovým posunem	41

Seznam obrázků

Obrázek 1: Daňová soustava ČR	8
-------------------------------------	---

Seznam příloh

Příloha 1: Vývoj reálného HDP	48
Příloha 2: Daňový mix – procentní podíl na celkových daních.....	49
Příloha 3: Výnosy z jednotlivých daní (v mld. Kč)	49

PŘÍLOHY

Příloha 1: Vývoj reálného HDP

geo\time	EU (28 členů)	Česká republika
2000	3,6	4,4
2001	2	3,5
2002	1,1	1,9
2003	0,9	3,6
2004	2,1	4,9
2005	1,6	6,2
2006	3	6,5
2007	2,7	5
2008	0,1	1,7
2009	-4,7	-5,4
2010	1,7	2
2011	1,5	2,2
2012	-0,7	-1
2013	0	-0,5
2014	1,1	1,8

Zdroj: Eurostat (2015)

Příloha 2: Daňový mix – procentní podíl na celkových daních

	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2014
Nepřímé daně	30	31,8	32	30,9	31,9	34,1	35,6
DPH	17,2	19,3	19,3	18	19,6	20,5	22
Spotřební daně	7,7	7,9	8,4	8,6	8,1	8,5	8
Clo	3,6	3,1	3	3,1	3	3,9	4,2
Ostatní	1,5	1,5	1,3	1,2	1,2	1,2	1,4
Přímé daně	25,9	25,4	24,8	24,9	23	21,5	21,2
DzP FO	13,1	12,9	12,4	11,7	10,6	10,7	11,1
DzP PO	12,4	12,2	12,1	12,9	12,2	10,5	9,9
Majetkové daně	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2
Sociální zabezpečení	44,1	42,8	43,2	44,2	45,1	44,4	43,2
CELKEM	100	100	100	100	100	100	100

Zdroj: Eurostat (2015)

Příloha 3: Výnosy z jednotlivých daní (v mld. Kč)

	DPH	Spotř. a en. daně	Clo	DzP PO	DzP FO	Daň z nabytí nem.	Daň z nem. věcí	Daň silniční	Příspěvky na SZ
2000	145,9	70,9	13,6	75,8	98,2	5,4	4,5	5,6	222,18
2001	151,9	76,3	10	92,5	104,6	5,8	4,5	5,3	242,32
2002	155,2	79,5	9,8	100,8	115,2	7,2	4,6	5,5	258,51
2003	164,9	84,2	10,3	110,4	124	8	4,8	5,7	272,37
2004	184,3	95,8	7,5	112	133,3	9,5	4,9	5,5	293,3
2005	208,3	110,4	6,2	142,3	143,7	7,5	5	5,2	311,18
2006	217,8	119,5	6,3	135,4	136,9	7,8	5	5,4	333,7
2007	236,4	138,9	7,4	169,2	152	9,8	5,1	5,9	367,14
2008	254,9	133	7,9	189,1	143,3	9,6	5,2	6	385,5
2009	253,5	131,1	6,3	125,7	126,7	7,8	6,4	4,8	347,86
2010	269,5	138,3	7,1	129,7	130	7,5	8,7	5,1	355,84
2011	275,4	140,6	7,7	124	133,4	7,4	8,6	5,2	366,82
2012	278,2	140,4	6,2	133,6	136,3	7,7	9,5	5,2	371,5
2013	308,5	137,6	5,8	126,5	141,6	8,9	9,8	5,3	372,19
2014	322,9	139,3	7,2	138,5	146,8	3,7	9,9	5,5	382,93

Zdroj: MFCR (2015)